

Nas tednik Korošci

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2.

Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XII./ŠTEVILKA 41

CELOVEC, DNE 13. OKTOBRA 1960

CENA 2.— SILINGA

Delo in delavec

Gospodarstvo sloni na delu kot svojem tretjem stebri. Zemelja mu je temelj-fundament, kapital njegovo orodje, poleg obeh pa je potreben še človek s svojo pridno roko in vedno snujočim duhom. Ob pravilnem razmerju vseh treh živi in se razvija gospodarstvo v obratu, panogi, v narodnem in mednarodnem obsegu. In če se v nizu tisočletne gospodarske zgodovine menjavajo ti faktorji v svojem pomenu tako, da je v starem in srednjem veku v ospredju zemlja, v novem in modernem kapital, v najnovejšem pa delo z delavcem, smo nakazali pomen dela in delavca na svoj način.

Tudi delo ima svojo zgodovino. Od vsega početka je delo za človeka breme in nerad se poti v znoj svojega obraza. Kot otrok se mlado človeštvo brani dela in truda, a v znoju delavčevem se rodi blagoslov. Ob delu in delitvi dela se razčleni človeštvo v stanove in poklice, človek si udinja naravne sile vode, pare, elektrike in atoma in si pogrne mizo z zakladi iz zemlje, z nje in z onimi nad njo. Zjutraj vzameš v roke čašico kave in ob njej se zaveš tisočih delavcev v rudokopih in plantažah, obrtnih delavnicah, tovarnah in trgovinah, ki ti poklanjajo tvoj jutranji kruhek prav po načelu: Vsi za vse!

Ko se z industrializacijo človeku posreči postaviti v gospodarske obrate stroje poljubne vrste in poljubnega števila in se umakne od sveta groza lakote in pomanjkanja, slavi delo svoje veliko slavo. To slavo se stopnjuje z vsakim novim strojem do najmodernejšega mehanizma, do robota (mehaničnega človeka-delavca). Z njegovim stoletjem se prične tisočletje dela in delavca — tretja stopnja gospodarskega razvoja. Nekoč je moral sveti Pavel opominjati: Kdor ne dela, naj tudi ne je! Po dva tisoč letih je večina ljudi po svetu delavcev, uradnikov, nastavljenecv in preživlja sebe in družino pretežno od svojega dela.

Prav tako ima delovni zaslužek svojo zgodovino. V starem, poganskem veku so gospodarji udinjali za delo sužnje in jih šteli med svoje premoženje. Srednji vek je bil v znamenju tlačenja, ko so oddajali delavci-kmetje gosposki desetino in roboto. Prvi delavčev zaslužek sta živež in obleka. Nato mu gospodarji odrajujejo skromni denarni zaslužek po uri in dnevu. V moderni dobi štiti delavca, delavčev plačo in pravico socialna zakonodaja ter ga vedno bolj pomika ob podjetnika, ki je dal gospodarstvu na razpolago svoj kapital. Moderne socialne postavbe skrajšujejo delovni teden na 45 ali celo na 40 ur, delavec pa je postal v gospodarskem obratu sopodjetnik in soodločuje njegovo usodo in bodočnost.

Gmotni položaj delavcev v Evropi se vedno bolj izboljšuje. Revolucionarno pospešuje leninizem ta razvoj na račun človekove svobode in postaja zato strašna skušnjava za mlade, nerazvite narode, živeče v prilikah nekdanjega našega fevdalizma. Komunistem jim je nakazal, kako se hitro, po revolucionarni poti lahko osamosvojijo in obogatijo, in je zanje zato mikaven in vabljljiv. Manj se lahko boji komunizma stara Evropa, ker je cena za to blagostanje v izgubi osebne svobode. Osebna svoboda pa je edino pozitivno darilo krvave francoske revolucije pred dobrimi sto šestdeset leti. Nova tekma narodov je svetovnega obsega. Amerika in Rusija se borita za bodoči obraz vstajajoče Afrike, Azije in južne Amerike. Izid te velikanske globalne tekme pa odločuje na svoj način vsak izmed nas s svojim pravilnim ali nepravilnim pojmovanjem dela in njegove pravice.

Socialni nauk Cerkve postavlja delo kot

Vrhunska konferenca Zapada

V minulem tednu je Francija zopet povzela nove korake, da si pridobi večjo besedo pri vodstvu zapadnega bloka. Francoska vlada je izkopala iz arhivov stari načrt, da bi naj bilo poveljstvo Atlantskega pakta preurejeno tako, da bi praktično prešlo v roke trojice: Združenih držav, Velike Britanije in Francije, pri čemer bi Francozom pripadla glavna beseda v Evropi. Te namere niso zbudile odpora samo pri Angležih, ki sedaj igrajo drugo violino v Atlantskem paktu in si tega položaja ne bodo pustili zlepa izvit iz rok, ampak tudi pri ostalih članicah te vojaško-politične zveze, ki ne morejo razumeti, zakaj bi naj dobila Francija več besede kot oni, čeprav njen prispevek v oboroženih silah ni večji (ali celo manjši) od njihovega. Sta to v prvi vrsti Italija in Zapadna Nemčija. Zaradi tega francoskega podviga se je razmerje med Parizom na eni ter Londonom, Bonnom in Rimom na drugi strani precej ohladilo. Tudi ameriški vladi ni kaj prida ležeče na kaki spremembi sedanje strukture Atlantskega pakta. V ameriški javnosti so postali spet glasnejši tisti, ki zahtevajo, da se naj Amerika s svojimi četami

umakne iz Evrope, ako se bodo evropske države še naprej med seboj kregale.

V zadnjih mesecih se je Francija gospodarsko znatno okrepila zaradi uspešno izvedene gospodarske reforme, poleg tega je pa zaradi poslabšanja odnosov med Vzhodom in Zapadom narastel pomen Francije v vojaškem oziru. Ta dva momenta je hotel izrabiti De Gaulle, da pripomore Franciji do večje veljave v mednarodni politiki. Toda čas, v katerem se je pojavil s svojimi zahtevami ni baš posrečen, kajti obnašanje Hruščeva v New Yorku (o čemer podrobneje poročamo v političnem pregledu na 2. strani) kaže, da grozi Zapadu velika nevarnost, ako bo neenoten.

Da prepreči nadaljnje krhanje zapadnega bloka, je britanska vlada predlagala, da se v kratkem sestanejo voditelji držav Atlantskega pakta ter medseboj prijateljsko poravnajo svoje spore, tako da bo — po premostitvi sedanje faze neodločnosti in nejasnosti Zapada zaradi bližnjih predsedniških volitev v Združenih državah Amerike — ves Zapad pod vodstvom novega ameriškega predsednika zopet stal složen za morebitna nova pogajanja z Vzhodom.

Mnenje drugih o 10. oktobru

O slovesnostih v zvezi s 40. obletnico plebiscita na Južnem Koroškem leta 1920 poročamo na drugem mestu. Tu navajamo samo nekaj misli iz dveh listov, o katerih menimo, da je z njimi treba seznaniti tudi naše bralce.

„Die Furche“

Dunajska tedenska revija »Die österreichische Furche« piše pod naslovom »10. oktober za vse«:

»Med prebivalci Južne Koroške, ki so se z glasovnicami izjavili za Avstrijo, je bil nemajhen del koroških Slovencev. Zanje to ni bilo glasovanje o narodnosti, oni se pri glasovanju niso izjavili ne k nemštvu in ne proti slovanstvu, tudi ne za republiko proti kraljevini Jugoslovanov — oni so pač bili Korošci, ki niso hoteli videti svoje domovine samovoljno razkosane in ki so verjeli, da bo tudi mala Avstrija svojim državljanom slovenske govornice domovina prav tako kot je to bila skozi stoletja velika Avstrija. Ali je ta izjava koroških Slovencev za Avstrijo bila vedno upoštevana? Ob proslavah 10. oktobra si bo marsikdo mel roke. Treba je le pregledati seznam tistih organizacij, ki ob tem prazniku na Koroškem podjetno vrvijo, in z bridkostjo in obžalovanjem moramo ugotoviti, za kaj vse mora ta avstrijska obletnica služiti.

In kje stoje koroški Slovenci na ta dan,

enakopravno ob kapital, delavca ob podjetnika. Pravica do dela in do pravičnega zaslužka je danes v Evropi uresničena. Nikakor pa ni uresničena druga zahteva Cerkve, da ima delo tudi svojo duhovno vsebino. Materializem ponižuje delo v nizko kruhoborstvo in mu jemlje s tem njegovo čast. Krščanstvo pojmuje delo kot soustvarjanje s Stvarnikom in naglaša njegovo odrešujočo in povezujočo moč, ker sprošča duha in telo ter učlenjuje delavca v naravna občestva družine, poklica in naroda.

Kapitalizem in komunizem ukazujeta delavcu: Delaj! In on dela z nevoljo! Cerkve mu veli: Moli in delaj! V molitvi je dostojanstvo dela in njegova svoboda. Delavec bo v znamenju materializma ali krščanstva vodil narode Evrope v novo sužnost ali pa v svobodo dela.

ki bi naj bil tudi dan hvalečnosti za njihovo zvestobo? Zagrenjeni, odrinjeni, ob strani? »Kärnten ist eins« poje ena izmed najlepših koroških pesmi: je to Koroška vseh Korošcev, tiste velike večine, ki govori nemško in si je pred 40 leti z orožjem ohranila svobodo domovine, a tudi tistih le še malo tisočev, ki govorijo slovensko in tudi tistih, ki govorijo oba jezika in ki hočejo v obeh jezikih ostati le eno: Korošci.

„Kleine Zeitung“

Tukajšnji dnevnik »Kleine Zeitung« je v svoji jubilejni številki kot edini koroški časopis objavil tudi slovenski glas k jubileju pod naslovom »Mirno sožitje v svobodi«, v katerem ugotavlja, da je ta jubilej zadeva Koroške v njeni celotnosti, da pa morejo koroški Slovenci kot lojalni in zvesti pripadniki Avstrije živeti v njej le kot »popolnoma enakopravni, enakovredni ter na političnem, kulturnem in gospodarskem življenju aktivno udeleženi državljani. Tako bo Avstrija postala skupna domovina obeh narodov. In to je naša želja. Pripravljeni pa smo k temu dati naš polni delež.« zaključuje članek.

V načelnem uvodniku lista pa pravi urednik H. Stritzl med drugim:

»Dolež so se vse zmaže zaradi plašne in bojazljive malenkostnosti spremenile v njih nasprotje. Ker smo trdno prepričani, da tradicija in naloge Avstrije tudi v sodobni Evropi ne izgubljajo svoje privlačnosti, moremo tudi manjšini priznati pripadajoče ji mesto. Vsako drugačno ravnanje bi bilo nerazumljivo danes, ko potujemo v številne tuje dežele ter iščemo srečanja z drugimi narodi. In tukaj, v lastni deželi, imamo priliko za tako srečanje s slovenskim ljudstvom in mi se mu ne smemo izogibati. Bilo bi res slabo z našim avstrijsko-nemškim ljudstvom, ako bi se tega srečanja bali.

Kako nekomplikirano je v resnici sožitje med Nemci in Slovenci dokazujejo tisti kmetje, gozdni in drugi delavci, ki eden poleg drugega obdelujejo svoja polja in si dele delovna mesta v eni in isti delavnici. Oni se medsebojno spoštujejo in cenijo in samo na tej osnovi je možno popolno razčiščenje spornih vprašanj. Prenesimo že vendar enkrat načela osebnega človeškega občevanja tudi v politiko. Kmalu bo tako odstranjen strup iz ozračja.

Ogromna izbira plaščev:

ženskih, moških in otroških.

Neposredno od proizvajalca, zato sedaj še posebno po ugodnih cenah.

Prepričajte se samil Zelo nas bo vese illo, če bomo tudi Vas postregli.

Trgovina *Blažej*

L I B U Č E, telefon 302

- K R A T K E V E S T I -

Svobodo je izbral 29-letni mornar Viktor Jaanemets, po rodu Estonec iz nekdanje republike Estonije, ki je sedaj del Sovjetske zveze. Zaprtil je minuli teden ladjo »Baltika«, na kateri je služil doslej. Ta ladja je prišla v New York, kamor je bila pripeljala sovjetskega ministrskega predsednika Hruščeva in celo skupino vzhodnoevropskih komunističnih veljakov na zasedanje Združenih narodov. Ondi so le-ti mnogo govorili o vzorni svobodi v njihovih državah. Jaanemets je izjavil ameriškim oblastem, da je Hruščev »tiran in drugi Hitler« ter da je povsod v Sovjetski zvezi osovražen, najbolj pa na Estonskem.

2000 demonstrantov, povečini študentov, se je dne 10. oktobra zbralo v Rimu pred avstrijskim konzulatom ter vzklikalo proti Avstriji zaradi njene pritožbe glede južnotirolske manjšine pred Združenimi narodi. Demonstranti so strgali z zida avstrijskega državnega grba ter demolirali nekaj avtomobilov z avstrijskimi tablicami. Zadnji trenutek je policiji uspelo zadržati demonstrante, ki so hoteli vdreti v prostore konzulata.

Lakota grozi 9 milijonom Londončanom, ker so pristaniški delavci sklenili, da svojo že 3 tedne trajajočo stavko še podaljšajo, potem ko so se pogajanja za ureditev spora glede plač med delavci in pristaniško upravo razbila. Ker Jela v pristanišču stoji, je v nevarnosti preskrba z živili. Veletrgovci bodo zaradi vedno hujšega krčenja zaloga omejili količino dobav masla detalistom. Cene mesa so že občutno poskočile. Najhujša nevarnost pa je bila odvrgnena, ker so železniški delavci, ki so tudi grozili s stavko, svojo namero v zadnjem trenutku preklicali zaradi sporazuma, ki je bil dosežen s predstavniki železnic.

Velike povodnji v Indiji so povzročile težko škodo v pokrajini Utar Pradesh ter zahtevale doslej 12 smrtnih žrtev, dočim je število brezdomcev že narastlo na 40.000.

Komunistična Kitajska namerava ustanoviti poseben Afriški institut v Peking, ki bo začel delovati s 1. januarjem 1961. Vse kaže, da namerava komunistična Kitajska v bližnji bodočnosti voditi še bolj aktivno politiko v Afriki kot doslej. Nejasno je le, ali so kitajski načrti dogovorjeni s Sovjetsko zvezo, ali pa izvaja Peking svojo afriško politiko v podtalnem nasprotju z Moskvjo.

Japonske hribolaznice so splezale prvič na 6100 metrov visoki vrh Deo-Thibba v Himalajskem pogorju. Ekspedicija je obstajala iz šestih očitno zelo resolutnih Japonk. Vrh gore sta dosegli dve Japonki — a v spremstvu dveh moških spremljevalcev iz plemena Sherpa. Lani je ekspedicija evropskih hribolaznic poskušala splezati na Mount Everest, najvišjo goro na svetu, vendar jo je na potu zajel plaz, pri katerem sta dve članici skupine izgubile življenje, nakar so preostale odnehale. Pa najkdo reče, če moderne ženske nimajo visokoletečih načrtov. Kakor koli že, brez moških pa le ne gre.

V Alžiru je v boju z uporniki padel Francois Francoski, drugorojeni sin pariškega grofa, pretendenta na francoski kraljevski prestol.

Starši, ki želite dati svojemu sinu ne le dobro gospodarsko izobrazbo, ampak predvsem tudi dobro vzgojo, morete poslati svojega sina le v

Kmetijsko šolo v Tinjah

Pohitite s prijavo na naslov: B. Bildungshof, Tainach.

Pouk se začne po Vseh svetih.

Priporočajte to šolo tudi drugim!

Politični teden

Po svetu . . .

Politično udejstvovanje je bilo v zadnjem tednu zelo intenzivno. Razen iz Avstralije so prihajale zanimive vesti o važnih dogodkih z vseh kontinentov. Vendar je bil središče svetovne pozornosti še vedno New York z zasedanjem Združenih narodov.

Predlog nevtralnih

Pri Združenih narodih so vedno bolj vidne tri glavne struje: zapadni ter vzhodni blok in nevtranci. Slednji skušajo dobiti vedno več vpliva na svetovno politiko z odmikom od obeh velikih blokov in agitacijo za nekako srednjo pot. Misel je zlasti za mlade države zelo vabljiva. Te države so bile večinoma pod pokroviteljstvom zapadnih sil. Pri borbi za svobodo je prišlo do napetosti in antipatij do dolgotrajnih gospodarjev, vendar jih nov jarem pod sovjetskim vodstvom prav tako ne mika kot nadaljnja služba v okviru kolonij. Zato se skušajo približevati nevtralni smeri, vendar le toliko, da ne izgube finančnih podpor dotedanjih gospodarjev.

Najbolj vidni zastopniki te struje so Indija, Jugoslavija in Združene arabske republike (Egipt in Sirija). Pri zasedanju Združenih narodov so stavili predlog za nov vrhunski sestanek, ki nudi še največ možnosti za pomirjenje v mrzli vojni. Toda duhovi v zborovalnici so bili po ostrih govorih preveč razburjeni, da bi mogli to zamisel odobriti.

Rešitev — novi predsednik Združenih držav Amerike

Najvidnejši igralec tega svetovnega teatra Hruščev pa je še naprej skrbel, da napetost javne pozornosti ni popustila. Kot je pri govorih grozil, da bo zapustil ta forum in ustanovil lastno komunistično svetovno organizacijo, če ne bodo sprejeli Rdeče Kitajske med Združene narode, da bo izsilil odstop generalnega tajnika Hammarškjolda, če ne bo ta bolj po volji vzhodnem bloku, tako je pri raznih sprejemih svojo taktiko spremenil in zatrdil, da bodo Sovjeti ostali še naprej pri Združenih narodih, objel generalnega tajnika Hammarškjolda pri pojedini v sovjetskem veleposlaništvu in obljubil pomiritev glede Berlina. Verjetno je Hruščev uvidel, da s svojimi metodami ne more dobiti simpatij pri afriških in azijskih delegacijah, kjer bi edino še mogel upati na povečanje sovjetskega vpliva.

Precej agilnosti in politične izkušenosti je pokazal angleški ministrski predsednik McMillan. Pri osebnih pogovorih se mu je posrečilo napetost nekoliko ublažiti in zbuditi upanje na nov vrhunski sestanek, čemur Sovjeti niso nenaklonjeni — seveda z novim predsednikom Združenih držav Amerike.

Stališče Francije

Svojsko pot v politiki zadnjih dni pa je hodila Francija. Predstavniki skoraj vseh vidnejših držav so osebno vodili delegacije pri zasedanju Združenih narodov, z izjemo Francije. Odločitev De Gaulle ostati doma je prinesla francoskemu državnemu predsedniku precej napadov in ostre kritike celo iz lastnih vrst. De Gaulle se je sicer skušal izviti iz škripcev z izjavo, da Francozi sami delajo svojo politiko in sami odločajo o politiki v Alžiru. In prav v Alžiru je prišlo do novih atentatov. Alžirski uporniki so postali bolj samozavestni, odkar je Hruščev prijazno pozdravil alžirske zastopnike pri Združenih narodih in jim tako vsaj na videz dal precej moralne opore.

Za izboljšanje odnosov med Francijo in Nemčijo pa je trudil v Bonnu francoski ministrski predsednik Debré osebno. Kot je De Gaulle sicer izjavil, da hočejo imeti Francozi svojo lastno narodno obrambo, je Debré pristal na pogajanje glede vodstva pri NATO, očitno pod pritiskom Amerike, ki bi sicer umaknila svoje čete iz Evrope.

Volitve v Braziliji

Ko je bila svetovna pozornost obrnjena na New York, so si pa Braziljanci izbrali novega državnega predsednika. Volitve, ki javnosti niso presenetile, pomenijo politični preokret v Braziliji. Novi državni predsednik pripada opozicijski »demokratski nacionalni uniji« in zagovarja bolj srednjo pot. Sicer ni verjetno, da bo bistveno preusmeril dosedanje braziljsko politiko, vendar je znana njegova simpatija z Nasserjem in Castrom, misliti pa da tudi njegovo prizadevanje za izboljšanje razmer med Brazilijo in Sovjetsko zvezo.

In v Južni Afriki

Tudi tam so volili, pa ne nove vlade, ki bi morda bolj pravično uredila razmere med belimi in črnici, temveč so izbirali med republiko in monarhijo. Pravico do oddaje glasov so imeli samo beli. In ker so nasledniki Burov številčno močnejši, je padla odločitev kljub prizadevanjem angleških podanikov belega sloja v prid republik. Glede pripadnosti h angleškemu »Commonwealthu« pa še ni bila izrečena zadnja beseda. Vidno je pa, da se krha angleški imperij še naprej, čeprav trenutek, ki ga je za ta korak izbrala Južnoafriška unija, ni najbolj primeren.

Želja po miru

Kljub zelo razburkanim scenam na svetovnem odru pa je v zadnjem času jasno dojemljiv glas po izboljšanju mednarodnih odnosov. Najbolj vidno, toda manj uspešno so si za to prizadevali »nevtranci«. Gotovo so tudi med temi nekateri, ki si skušajo z nastopi v svetovni javnosti le utrditi lastni položaj in pridobiti čim več oblasti, vendar dobre volje ni mogoče povsem zanikati. Povsod pa morajo biti izjeme in tokrat je to Rdeča Kitajska. Ko se njihov zaveznik Hruščev v Ameriki trudi prepričati svoje poslušalce o iskrenosti predlogov glede razorožitve, trdijo vojaški krogi Rdeče Kitajske, da je pri odstranjevanju diferenc med različnimi ljudskimi sloji vojna neizogibna. Ta izjava pa ni ostala brez odmeva — razpravljanje glede sprejema Rdeče Kitajske med Združene narode je bilo odloženo za eno leto.

. . . in pri nas v Avstriji

V državnem merilu stoji zadnje tedne vprašanje državnega proračuna na prvem mestu. Okoli 46 milijard naj bi znašali državni dohodki in državni stroški v proračunskem letu 1961.

Obe vladni stranki sta obljubili povišanje rent, ker te komaj zadoščajo za skromno življenje pri neprestanem naraščanju cen življenjskim potrebščinam. Seve je treba za povečane državne izdatke tudi kritja, torej primernih povečanih državnih dohodkov. To kritje pa bodo poskusili najti v povišanju davkov in povišanju cen pri državni železnici. Za državni proračun pa predvideva naša ustava gotove termine. Vlada mora osnutek državnega proračuna predložiti do 22. oktobra vsakega leta parlamentu v pretres. Niti dva tedna nimata vlada in finančni minister več časa, da končata potrebne priprave tega proračuna, na katerem že uradniki delajo in računajo od meseca junija. Parlament je sklican na prvo sejo jesenskega zasedanja za 19. oktober. To zasedanje velja predvsem pretresu državnega proračuna za naslednje leto.

Avstrijska delegacija pa se v zadevah Južne Tirolske mudi v Ameriki in bo posegla 18. oktobra v debato, ki se bo pričela o tem vprašanju. Zunanji minister Kreisky in državni tajnik Gschnitzer sta imela zadnji teden o tem vprašanju razgovore s predstavniki ameriškega zunanjega ministrstva, vendar nista uspela pridobiti Amerike za avstrijsko gledanje južnotirolskega vprašanja. Amerika bo pri Združenih narodih podpirala Italijo, ker je pač Italija tudi članica zapadnega vojaškega bloka.

KULTURNI OBZORNIK

„Slovenska umetnost v zamejstvu“

Je naslov drobne knjižice, v kateri je Marijan Marolt podal duhovne like in v najzanimivejših listih prikazal ustvaritve slovenskih umetnikov, ki žive v zamejstvu. Izbral je le ustvarjalce, ki žive v prekomorskih deželah, a so kljub morebitnemu poslovnemu uspehu in eksistenčni uveljavitvi v novem okolju ohranili povezanost s slovenskim kulturnim občestvom. Maroltovi profili Franceta Goršeta, Bare Remeca, Alekse Ivana, Marjanice Savinšek, Franceta Ahčina, Božidarja Kramolca in Milana Volovška so kratki, jedrnat in precizni, vendar opremljeni s tolikimi osebnimi podatki, da so tudi za splošnega bralca zanimivi. Posnetki so izbrani z večjo roko in res podajajo bistvene značilnosti predstavljenih umetnikov. Predvsem velja to za posnetke skulptur, dočim glede barvnih podob črnobela reprodukcija povečini neizogibno ostane le medla senca ustrezne umetnikove podobe. Še najbolj prepričevalno učinkujejo podobe Marijanice Savinškov, dekleta, ki zaradi razmer ni moglo študirati umetnosti v domovini, a jo je usoda v daljnem Parizu, svetovni metropoli slikarstva, navedla na pot umetnosti. In uveljavila se je baš

Štiridesetletnica žalovanja in štiridesetletnica veselja

Deseti oktober pomeni v Avstriji dan žalosti in dan veselja. Dne 10. oktobra 1920 je bila Južna Tirolska odtrgana od Avstrije in dodeljena Italiji, ki se je v prvi vojni borila na strani zmagovitih zaveznikov in dobila to nagrado za vojaško pomoč v boju proti Nemčiji in avstro-ogrski monarhiji. Isti dan pa je na Koroškem praznik in obletnica uspeha na ljudskem glasovanju 10. oktobra 1920.

Na Tirolskem so razobesili črne zastave, zbral se je deželni zbor, da se na svečani seji spomni svojih rojakov pod italijansko vlado, da s svojo manifestacijo podpre avstrijsko delegacijo pri Združenih narodih in da tudi rojakom onstran državne meje novega poguma. Predsednik deželnega zbora je v svojem slavnostnem govoru naglasil, da tudi eventualni neuspeh pri Združenih narodih ne more in ne bo preprečil nadaljnjih naporov Avstrije in južnih Tirolcev samih za doseg pravic, ki avstrijski manjšini v Italiji pripadajo. Pač pa je predsednik poudaril, da bodo ti naporu sodelni na pravni osnovi, ne na brutalni sili.

Na Koroškem pa praznujemo že vse leto in to praznovanje je brez dvoma doseglo v času od 8. do 10. oktobra višek s proslavami v Celovcu. Skoraj vsa dunajska vlada z državnim predsednikom dr. Schärffom na čelu se je teh proslav udeležila. Celovski listi so bili tokrat kar na kile za šiling in pol in »domovini zvesti« so zasledili v neki celovski slovenski izložbi kip maršala Tita; že naslednji dan so vest resnici na lju bo popravili: da namreč ta kip predstavlja pisatelja Lovra Kuharja. Marsikaj smo brali v listih in slišali v govorih, kar je dejansko odgovarjalo dogodkom v letih 1919/20, mnogo pa je bilo tudi izmišljenega.

Pozabili pa so dosledno dejanski smisel ljudskega glasovanja — dejstvo namreč — da sta na Koroškem dva naroda, ker bi brez tega ne bilo glasovanja in da to dejstvo nalaga vladajočim posebne naloge in dolžnosti. Po vsem praznovanju pa je moral opazovalec ugotoviti, da za koroško in avstrijsko oblast Slovencev ni in da so vodilno vlogo pri vseh proslavah igrali tisti, ki so 10. aprila 1938 pripravili in izvedli glasovanje, s katerim je bila zbrisana naša država z evropskega zemljevida. Pri vsem naglašanju patriotizma pa nismo slišali, da je prvi avstrijski parlament 1918 sam sklenil, da je Nemška Avstrija »del« Nemčije. Nismo slišali, da sta Salzburg in Tirol izvedla glasovanje za priključitev k Nemčiji; da so v Vorarlbergu pripravljali glasovanje za priključitev te dežele k Švici, kar pa je Švica samo odklonila.

Mnogo se je govorilo tudi o darovih plebiscitnemu ozemlju. Podkancler Pittermann »je daroval« večji stanovanjski blok za delavce in uradnike podržavljenega podjetja Kestag, v Velikovcu so kot plebicitni dar zasadili lopato za gradnjo poslopja za finančni urad, namestnik deželnega glavarja inž. Truppe je povedal, da bodo kot plebiscitni dar gradili nadaljnjih 19 km ceste v južnem delu dežele. Vse lepo in prav. V naših očeh to ne morejo biti nikakšni darovi: take dajejo beračem. Južni del dežele je del vse države Avstrije in tako je dolžna, da vrši tudi na tem delu državnega ozemlja svoje obveznosti in to ne kot darilo, marveč kot povračilo za pridno delo, katero narod v tem delu države vrši.

Vsemu hrupu proslav pa je sledil zopet 11. oktober, dan novih naporov, dan novega dela in novih skrbi.

SLOVENC

doma in po svetu

† Fran Erjavec

Dne 4. oktobra 1960 je v Ljubljani umrl pisec zgodovine koroških Slovencev Fran Erjavec. Od aprila letošnjega leta je ležal v ljubljanski bolnici in bil dvakrat operiran. Pri vsej veliki skrbi zdravnikov, posebno primarija dr. Lavriča in bolniških sester, ni bilo pomoči proti zahrbtnemu raku.

Ena pa njemu se je želja spolnila, da v zemlji domači mu truplo leži.

V kapelici sv. Andreja so pokojnika položili na mrtvaški oder, ki je bil ves v cvetju in dne 4. oktobra se je zbrala zelo velika množica prijateljev in znancev, da ga spremi k zadnjemu počitku na pokopališče na Žalah. Pet duhovnikov, med njimi prof. dr. Pavel Zablatnik, je opravilo žalne obrede in od rajnega se je v imenu koroških Slovencev poslovil dr. Joško Tischler, ki mu je izrekel toplo in prisrčno zahvalo za vse njegovo delo, posvečeno koroškim Slovencem.

Koncert obetajočih mladih pevcev v Ljubljani

Radijsko-televizijska postaja Ljubljana je za začetek sezone priredila večer opernih arij, na kateri so sodelovali nadarjeni mladi solisti, ki jim obetajo še veliko bodočnost. Altistka Milka Eftimova je podala arije iz starejših opernih skladateljev (Gluck, Händel) in je poleg zamejnega glasu dokazala tudi visoko glasbeno kulturo. Dobro sta podala svoj program tudi baritonist Edvard Seržen, ki razpolaga s solidnim glasom, dočim je glas tenorista Rajka Korotnika še krhek, vendar ga odlikuje prijetna barva.

Gostovanje ruske violinistke

Izreden dogodek za ljubljansko koncertno publiko pa je bilo gostovanje mlade ruske violinistke Nelly Skolnikove, ki je stopila s samostojnim koncertom Paganinijevih skladb. Mlada umetnica je podala tehnično izredno težke skladbe že naravnost legendarnega »vražjega goslača« izredno dovršeno, pa tudi s pristnim čustvom. Rusija je znana kot domovina izvrstnih violinistov, saj je tudi sedaj nesporno najboljši goslač na svetu, David Ojstrah, doma od tam.

„Slovenski profesorji“

Je naslov knjige, ki jo je v Združenih državah izdal v razmnoženi obliki prof. dr. Jože Velikonja. V njej je objavil rojstne in študijske podatke 26 slovenskih doseljencev, ki sedaj poučujejo na raznih univerzah ter višjih šolah (Colleges) v Severni Ameriki. V predgovoru dr. Velikonja naglašja, da ga je pri zbiranju in objavi podatkov vodila želja, da bi se slovenski izobraženci, ki se uveljavljajo v ameriškem kulturnem in znanstvenem svetu, vsaj poznali med seboj. V medsebojnih prijateljskih stikih bomo mogli najti mnogo spodbud za strokovno uveljavljanje bodisi posameznikov, bodisi nas vseh, kot sicer formalno nepovezane, a vendar le žive skupnosti.

Avstralski nagradni razpis

Slovensko društvo v Sidneyu v Avstraliji je razpisalo dve literarni nagradi, vsako v višini 25 avstralskih funtov, v počastitev spomina pokojnega voditelja tržaških Slovencev odvetnika dr. Josipa Agneletta ter pokojnega prvoboritelja za pravice koroških Slovencev, prelata Valentina Podgorca. Na tem literarnem tekmovanju lahko sodelujejo vsi študentje in učitelji na Primorskem in Koroškem. Posebni komisiji na Koroškem in Primorskem bosta določili temo in izbrali nagrajenca. V tržaški komisiji so: prof. Rudolf, prof. Peterlin, pisatelj Mirko Javornik, dr. Šiligoj in dr. Branko Agneletto. Celovško komisijo pa tvorijo ravnatelj dr. Tischler, msgr. dr. Hornböck, župnik Vinko Zaletel, prof. dr. Inzko in učitelj A. Kurbus.

in kvalitetne sadove. Njihovo delo predstavlja brez dvoma obogatitev v slovenskem kulturnem občestvu, v svetu pa dostojno priča o izvorni ustvarjalnosti slovenskega genija. Marolt primerja tudi umetnostni razvoj v domovini z razvojem slovenskih umetnikov v prekomorskih deželah in prihaja do zaključka, ki mu je povsem pritrđiti: Po analogiji med katoliško in protestantsko, zlasti nagrobniško umetnostjo ob koncu 16. in 17. stoletja, bi tudi za razvoj sedanje emigracijske in domače umetnosti po revoluciji lahko sodili, da med njima ne bi bilo nobenih bistvenih razlik, če bi jima bila dana svoboda ustvarjanja.

Knjigi je priključena tudi kratka oznaka posameznih umetnikov v španščini in angleščini. Kakor je ta misel dobra, je izvedba preveč fragmentarna in prepostavlja tako temeljito poznavanje slovenske umetnostne zgodovine, kot jo je moč pričakovati samo od umetnostno razgledanega — Slovenca. Kljub temu pa Slovenska kulturna akcija, ki je knjigo izdala, zasluži vso pohvalo, saj taka umetniška izdaja predstavlja tudi veliko finančno žrtev. Naredila je s to drobno knjižico veliko uslugo slovenski umetnostni zgodovini.

Iz zgodovine piva

Ze davno, ko je bil komaj na pragu kulture, je človek vedel, da z naravno fermentacijo nastaja prijetne in okusne pijače. Pitje piva je bilo že v najstarejših časih razširjeno vsepovsod. Izdelovali so ga vsak po svoje po raznih deželah. Pivo je bila prva alkoholna pijača, katere opojni učinek je razveseljeval človeka.

Najstarejši ohranjeni opis varjenja piva za verske svečanosti izvira iz VI. tisočletja pred Kristusom in so ga našli v prvem kulturnem mestu sveta, v Babilonu. To antično velemesto je oskrbovala s pivom obsežna fermentacijska industrija, ki je izdelovala nič manj kot 16 različnih, našemu današnjemu pivu podobnih pijač in s sosednjimi narodi živahno trgovala s pivom.

Tudi v Egiptu je veljalo že v času stare države, okoli leta 3000 pred Kristusom, iz ječmenovega slada pripravljeno pivo kot zelo pomembno živilo in nasladijo vsakdanjega življenja. Pivo so izdelovali od nekdanj skupno s kruhom, saj so za obe živili potrebovali veliko količino kvasa. Starodavne stenske slike v grobu faraona Kenamona v današnjem kraju Šeh - abd - al - Gurni nam natanko kažejo, kako so delali pivo iz sveže pečenega kruha, ki so ga pomešali s kvasom in fermentirali na zraku. Na spodnjem traku dobro ohranjene risbe vidimo, kako režejo velike hlebe kruha in ga predelujejo v posodah v drozgo. To drozgo nato tlačijo v veliki kadi. Na drugem traku vidimo sužnje, ki nosijo drozgo v vrčih k situ. Na najvišjem traku pa izdelano pijačo nalivajo v vrče. Za vsakdanjo rabo so bile določene štiri vrste lahkega piva. Delavci in kmetje v faraonovi službi so dobivali za plačilo vsak dan štiri hlebe kruha in dva vrča piva. Opojna pijača pa je imela velik pomen tudi za verske obrede; umetno varjenje piva je naravnost izviralo od boginje Izide. Ramses III., ki je živel okoli 1200 pred Kristusom, se v tempeljskih napisih hvali, da je posvetil boginji 466.303 vrče piva.

Tudi na Kitajskem so že okoli 2300 pred Kristusom varili pivo podobno pijačo, »kiu«, in južnoameriški Indijanci so že davno prej nego so belci odkrili njih celino, iz kvašene koruze delali svojo »soro« ali »chicho«. O izdelovanju in uživanju piva v grški in rimski antiki poročajo klasični pisatelji Herodot, Plinij in Tacit. Pijača je bila torej znana vsem narodom, ki so pridelovali žitarice. V Ilijadi, velikem staroveškem junaškem epu, meša kodrolasa Hekameda to pijačo za Nestorja in za ranjenega Mahaona, medtem ko v Odiseji Kirka zaziblje tovariše Laertidove z opojno čežano iz medu, moke in sira v pijanost, v kateri pozabijo na domovino. Rimski pisatelj in naravoslovec Plinij pa poroča tudi o varjenju piva pri Galcih in Špancih.

Kakor hitro se je v civiliziranih deželah Sredozemlja razširila vinska trta, so gledali na pivo kot na pijačo barbarov, ki ne poznajo slastnega soka trte. Iz rimskega peresa izvirajo prva poročila o pivskih šegah Germanov, ki so izdelovali svoj »peor« ali »bior« iz žita z dodatkom slada ali brez

njega. Za razvajane Rimljane je bila ta pijača, ki so jo dišavili z medom, brinjem, gobami in drevesno skorjo, kar gnusna. Razen navadnega piva so imeli tudi znatno močnejšo pijačo iz kvašenega medu, medico, kot vemo to po kemični analizi neke najdbe iz železne dobe. Uporabe hmelja v starem veku še niso poznali, čeprav omenja Plinij, da so ljudje sadili hmelj.

V zgodnjem srednjem veku je skoraj vsaka kuhinja varila pivo za domače potrebe. Samostani so sloveli po tem, da znajo variti najboljše pivo. Uporabljali so pšenico in oves, za primes pa grenka zelišča, kot so pelin, encian in svedro, bolj znan pod imenom »tavžentroža«. Hmelj je veljal v začetku za škodljivega. Hmeljno pivo so iznašli francoski samostani; imenujejo ga pa tudi v zvezi z domnevni stvariteljem piva, Gambrinusom. Ta pravljica o Gambrinusu nastala šele proti koncu srednjega veka, prav verjetno jo je ustvaril nemški mojstrski pevec Hans Sachs v zvezi z besedo »Gambriviri« iz slovite Tacitove »Germanije«. Drugi pa izvajajo ime pivovarniškega patrona tudi iz flamskega »Jan primus«, to je Johann I., v letu 1292 umrli brabantki vojvoda.

Vsak samostan je varil pivo po lastnem receptu, ki so ga zelo skrivali. Sloviti švicarski samostan Sankt Gallen je imel sam tri velike pivovarne, ki so bile vse priključene pekarnam in so varile posebno vrsto piva. Iz kronik sanktgallenskega samostana je znano, da so razločevali jutranjo, opoldansko in večerno pijačo. Medtem pa so se krepili še s posebnim lahkim pivom in pred spanjem popili še uspavalni požirek. Vsak menih je dobil takrat na dan pet vrčkov piva.

Pozneje so pivovarske pravice dobile občine. Pivovarstvo so organizirali, posamezna mesta so smela točiti svoje pivo le največ miljo daleč od mesta. Pivovarsko pravico je podeljeval deželni knez, privilegije plemstva in cerkve so omejili. Ker je prišlo od časa do časa do ponaredb, so posebni pregledniki preiskovali kakovost piva. Prvi nemški pivovarski red izvira iz Augsburga, in sicer iz leta 1155. Pivo je bilo pijača vseh stanov in je veljalo tudi kot zdravilo. Martin Luther, ki je živel v stoletju največjega pijančevanja, je zapisal, da je pivo odlično zdravilo za razne bolezni. Skoraj vsako nemško in francosko mesto je imelo takrat svoje specialno pivo, od katerih se je do danes ohranilo tako imenovano »bock« pivo, ki je močno temno in vsebuje malo hmelja.

Po tridesetletni vojni je pivo zgubilo nekaj priljubljenosti. Tehnika kvašenja ni

napredovala, uležanih piv še niso poznali. Kasneje je postala središče nove pivovarske umetnosti Bavarska in München moderna metropola piva. Sloves bavarskega piva izvira iz prepovedi bavarskega deželnega zbora iz leta 1516, da bi za varjenje piva smeli uporabljati še kaj drugega kot hmelj, vodo in ječmen. Bavarsko pivo potrebuje za glavno kvašenje 8 do 10 dni in za naknadno kvašenje 6 do 8 tednov. S to reformo je postajalo bavarsko pivo vedno bolj priljubljeno in leta 1708 so zgradili novo veliko münchensko dvorno pivovarno, ki je po svojem močnem pivu še danes znana širom po svetu. Če beremo, da so smele po kletnem pravilniku vojvode Ernesta Pobožnega plemenite dvorne gospodične popiti na dan 7 vrčkov piva, se ne bomo čudili, da je grofica Ana Stollberg, opatinja v Quedlinburgu, popila za

svojo »žejo in okrepčilo«, kot stoji v kroniki, na leto 4.500 litrov piva.

V 18. stoletju je potrošnja piva popustila, vino se je vedno bolj uveljavljalo. Ker takrat še niso poznali umetnega hlajenja, ki ga uporabljajo danes, so lahko varili pivo le do marca, a v tem mesecu so napravili močnejše pivo, ki naj bi se ohranilo dalje časa. To pivo, ki so ga prodajali kot »marčno pivo«, pa tudi ni moglo zadoščati do jeseni, ko so spet lahko začeli z varjenjem piva. Ravno v najbolj vročih mesecih ni bilo piva. Ponovni začetek varjenja so v mnogih krajih proslavili s posebnimi prireditvami, od katerih je v Münchenu še do danes ostal znani oktobrski praznik. Sodobne izboljšave strojnih in tehničnih naprav so omogočile nov razcvit pivovarstva, ki predstavlja danes važno vejo narodnega gospodarstva. Dr. O.

Knjiga o oliki za komuniste

Na Madžarskem so v začetku meseca objavili prvo »Socialistično knjigo o lepem vedenju«, ki je bila v nekaj dneh razprodana. Vzrok za to je dejstvo, da postavlja povsem nova, ali bolje, stara pravila za medsebojno občevarje v napredni družbi.

Med drugim določa, kako naj se olíkani Madžari odslej ogovarjajo. To vprašanje je dolge mesece polnilo stolpce budimpeštanskih listov. Bralci so spraševali, ali morajo za to uporabljati samo besedo »tovariš« in »tovarišica«, »kolega« in »kolegica« ali tudi »gospod« in »gospa«, če ne celo »milostljiva gospa«.

V obdobju stalinovstva s tem ni bilo težav; vsakdo je bil »tovariš«, pa amen. Pozneje so začeli ljudje čutiti, da to vselej le ne gre, ter začeli uvajati naslov »kolega« in »kolegica«. A tudi to je pogosto privedlo do smešnih situacij in začela je razprava po listih.

Sodu je izbila dno pritožba, ki jo je glasilo partije poslal mlad komunist in v njej med drugim napisal: »Že dvajset let gradimo najnaprednejši sistem sveta, a

ne vemo niti tega, kako naj drug drugega kličemo.«

Oblasti so tedaj naročile Madžarski akademiji znanosti, naj ona razčisti to zadevo. Njen zavod za jezikovne vede je po daljšem preučevanju objavil tehtno študijo, v kateri prihaja do naslednjih naravnost prevratnih zaključkov:

»Najlepša in najspoštlivejša oblika ogovarjanja je vsekakor »tovariš« in »tovarišica.« Zaradi tega mora ostati ta naslov izključno pravica komunistov. Med ljudmi, ki delajo skupaj, je najbolj na mestu »kolega« in »kolegica«, povsod drugod pa madžarski socialisti mirne duše lahko uporabljajo besedi »gospod« in »gospa«. Vendar naj se pri uporabi slednje pridevnika »milostljiva« po možnosti izogibajo. Isto velja za »gospodično«.

Madžarski akademiki v omenjeni načelni študiji sicer priznavajo, da naslov »gospod« in »gospa« izvirata iz propadle buržujske družbe. Pravijo pa, da ti besedi v socialistični državi dobijo novo, napredno vsebino.

Jajce, duša juhe

Jajce je eno najstarejših in najbolj množičnih živil. Kuharska umetnost pozna danes več kot tisoč načinov za pripravljanje jajčnih jedi. Grimod de la Reyniere, eden največjih sladkosnednežev vseh časov, piše v svojem »Zborniku gurmanov« iz leta 1880, da je jajce »neobhodna potreba kuhinje« in da bi moral tudi najslavnejši kuhar obesiti svojo umetnost na klin, če bi mu prepovedali njegovo uporabo. Wilhelm Busch imenuje jajce »krilato dušo« juh, omak in raznovrstnega peciva.

Že v starem veku so poznali mnogo navodil za pripravljanje jajc. Naj omenimo le eno. Apicius, sloviti učitelj kuharske umetnosti v dobi rimskih cesarjev, je zapisal recept, ki se nam zdi danes seveda nekoliko čuden. Glasi se pa takole: »Skuhaj jajca, oluplj jih in položi v skledo. Nato pripravi dobro omako iz mladega, nemešanega vina, medu, ribjega razsola, luštreka, popra in namočenih pinjol. S to oma-

ko polij jajca in jih daj na mizo!« Poskusite!

Sloviti rimski sladkosnedeč Lukul je med jajci dajal prednost gosjim in puranovim pred kokošnjimi. Morda zaradi velikosti. Purane je dal pitati s polži. Morda so se na Lukala in njegove purane spomnili zdaj tudi v Provenci (izg. Provansi) v Franciji, kjer je postala neka vrsta polžev prava šiba božja. Tako so polži deteljščice sedmih hektarjev požrli do golega. Uničevanje polžev z metaldehydom ni zaleglo, torej so posegli po apnenčevem dušiku. Ta strup je bil sicer učinkovit, je pa prav tako škodoval rastlinstvu in so ga morali opustiti.

Ko so odpovedala vsa kemična sredstva, so zbrali jato 400 puranov. In glej, stvar se je posrečila. Purane so na pašo spustili vsak dan po dve uri in polži so kmalu popolnoma izginili, zraven so se pa purani odebili.

FRAN ERJAVEC:

289

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

K nekaterim davkom so uvedli tudi doklade. Te so znašale pri zemljiškem in osebnem davku 5% za stroške pobiranja, pri zemljiškem in obrtnem davku pa še 5% za izravnalni fond za neizterljive davke in za njih opis ob elementarnih neizgledah, pri zemljiškem davku in glavarini 5% za občekoristne občinske potrebe in 5% za občekoristne naprave vse province. Za slovenski del Gornje Koroške sta poslovala davkarja (percepteur) v Šmohorju in v Beljaku, njima na razpolago so bili pa eksekutorji (huissier). V Greifenburgu je bil za davkarja oče znanega kranjskega zgodovinarja A. Dimitza. Davkarji niso imeli stalnih plač, temveč so dobivali določene odstotke od pobranih davkov. Če obdavčenec ni poravnal svoje obveznosti v 3 dneh, mu je poslal davkar v hišo eksekutorja, kateremu je moral zamudnik dajati stanovanje, hrano in po 1-2 Fr dnevne. Če je bilo v vasi več zamudnikov, je vzel eksekutor s seboj še vojaške »garnizerje« in jih razdelil po hišah zamudnikov, ki so morali potem te rediti in jim plačevati po 1 Fr dnevno. Če obdavčenec tudi sedaj ni v 10 dneh plačal svojega zaostanka, je davkar z intendantovim dovoljenjem odredil dražbo njegovega imetja, vendar so bili od prodaje izvzeti hišna oprava, obleka, poljsko orodje, vprežna živina in 1 molzna krava ali koza.

V obrt je prinesla prvič nekaj zmede popolna odprava še tistih ostankov srednjeveških cehovskih vezi,

ki jih ni odpravil že cesar Jožef II. Francoska uprava je uvedla popolno obrtno svobodo, tako da se je mogel baviti z obrtjo vsak, ki je plačal predpisani obrtni davek. S tem niso le prenehala sploh vsa dotedanja združenja rokodelcev, temveč tudi vse stare obrtne pravice, ki so bile n. pr. združene s posameznimi hišami in ki so uvajale prave in škodljive monopole. V smislu tedanjih naziranj so bila strogo prepovedana sploh vsa združenja bodisi delavcev, bodisi delodajalcev in enako tudi vse stavke. Z vsem tem so hoteli Francozi doseči znižanje cen in večje tekmovanje proizvajalcev, kar je pa povzročalo večkrat tudi preveliko pomnožitev obrtnikov in padeč kakovosti izdelkov. Zlasti Marmont se je jako prizadeval tudi za dvig domače obrti, zato je dajal domačim izdelkom povsod prednost celo pred francoskimi in italijanskimi. Na ta način je nastalo precej novih domačih podjetij, katerih izdelki so uspešno izpodrivali tuje.

Veliko pažnjo so Francozi posvečali tudi domačim rudnikom, zlasti idrijskemu in svinčnim na Koroškem. Prvi čas so prišli rabeljski in gornjekoroški rudniki svinca zaradi prepovedi izvoza v Avstrijo v velike stiske, tako da L. 1810 uprave teh rudnikov niso mogle plačevati niti svojih delavcev več. Glede na to so naslovili rabeljski rudarji (bilo je tedaj tam 7 uradnikov in 434 delavcev) dne 27. I. 1811 prošnjo na rudniškega ravnatelja Hübnerja, ki je potem posredoval pri beljaškem intendantu. Ta je res dovolil, naj se proda na javni dražbi toliko svinca, da bi mogli pokriti najnujnejše potrebe rudnika, toda oglašil se ni noben kupec. Zaradi tega so poslali potem prošnjo delavcev v Pariz in tam je sam Napoleon odredil, da je kupil vojni minister dvakrat za

100.000 Fr svinca, nato je bilo pa rudniku dovoljeno še 200.000 Fr posojila. Prav bistveno se je pa spremenil položaj po 23. II. 1812., ko je vse ilirske rudnike prevzela uprava državnih posestev, ki je imela na razpolago več sredstev kot pa ilirska vlada (plajberški rudnik je n. pr. dajal potem državi po 200.000 Fr letnih dohodkov). Intendantova poročila so večkrat naravnost poudarjala, da so rudniki in fužine edino bogastvo Koroške in Koroščan in da je od njih razvoja odvisna vsa bodočnost teh dežel. — Industrije (izvzemši železne) je bilo tedaj v ilirskih deželah še jako malo.

Najbolj je pa v teh letih zacvetela zopet trgovina, zlasti še beljaška komisijska trgovina s sosednjimi deželami. Sploh so Francozi hitro spoznali, da je Ilirija v kmetijskem pogledu jako pasivna, a da ima sijajno lego za trgovino. Ker je Napoleon dne 19. X. 1810 še poostil svojo celinsko zaporo, Angleži pa so s svojo blokado onemogočali Francozom pomorsko trgovino, je moral iti skoro ves trgovinski promet iz Francije v južnovzhodno Evropo in v Malo Azijo ter iz Srednje Evrope v Italijo po suhem skozi ilirske dežele. Boj kot angleškega blaga je vodil tako daleč, da so morali požigati vse angleško in na angleških ladjah prepeljano blago, kjer koli so ga zasačili, in so to pridno vršili tudi v naših deželah. Čeprav je Marmont že dne 6. XII. 1809 prepovedal izvoz svinca (dovoljen je bil le izvoz žganega svinca), železa, cinka, cinkove rude in raznih kovinskih izdelkov v Avstrijo, je pa cvetela zlasti trgovina z Italijo. Ker je bil papirnat denar sploh odpravljen, je povzročal potem gornjekoroški izvoz svinca, železa, živine in lesa velik pritok srebrnega denarja v deželo. V Beljaku so pa prodajali francoska vina, tkanino i. dr. (Dalje prihodnjic)

CELOVEC

(Dijaki za dijake ob misijonski nedelji)

V Mohorjevem dijaškem domu imamo misijonski krožek, pri katerem se člani seznanjajo z novicami iz misijonov in z raznimi misijonskimi vprašanji. Pri tem krožku smo nabrali na lanskem misijonsko nedeljo skromno vsoto denarja. Ni se nam bilo težko odločiti, kam naj pošljemo ta skromen dar, kajti pred dvema letoma nas je obiskal misijonar č. g. Majcen iz Vietnama in nam v živi besedi predložil težave pri njegovem misijonskem delu. Zato smo ta skromni dar poslali njemu z geslom »Dijaki za dijake«. Na to pošiljko nam je č. g. misijonar odgovoril med drugim sledeče: »... Imel sem to leto 250 prošenj za aspirandat, pa sem sprejel samo 40 fantov, vse druge sem moral odsloviti, ker nimamo prostorov, pa tudi ne denarja za vzdrževanje...«

Za letošnjo misijonsko nedeljo smo sklenili, da z igro »Kdo bo plačal« navdušimo čimveč vernikov za misijone in misijonsko delo. Prostovoljne darove bomo zopet poslali g. Majcenu, ki kakšen dan ne ve, kaj bo dal jutri fantom za južno. Mi, ki imamo priložnost študirati v dobrih razmerah, se hočemo spomniti tistih, ki bi v misijonskih deželah radi dosegli višjo izobrazbo. Zato bo tudi letos naše geslo: »Dijaki za dijake!«

Mladina vabi!

Dijaški misijonski krožek vabi vse prijatelje misijonov od blizu in daleč na

misijonsko proslavo,

ki bo 23. oktobra ob 2. uri popoldne v Kolpingovi dvorani v Celovcu.

BILČOVŠ

(Imamo novo motorno gasilno brizgalno)

Kot smo že poročali v minulem februarju, je na takratni letni skupščini naše požarne bramborile sprejel sklep, da si nabavimo novo motorno brizgalno ter da se v ta namen obrnemo za pomoč na požarno organizacijo za okraj Celovec ter na občinsko upravo v Bilčovsu, čeprav smo z ozirom na finančno šibkost naše občine že vnaprej vedeli, da bo to zanj precej težka obremenitev. Zato smo sklenili, da nabavne stroške za novo brizgalno sorazmerno razdelimo na občino, na okrajno požarno organizacijo v okviru običajne podpore in na našo požarno brambo samo. Po daljših pogajanjih med prizadetimi je prišlo do naslednjega sporazuma: k stroškom za nabavo motorne brizgalne tipa FK 1250 naj prispeva bilčovska občina 40.000 šil., okrajna požarna organizacija 25.000 šil., dočim bo požarna bramba z zbirko in darovi spravila skupaj še preostalih potrebnih 40.000 šil. Nato je občinska uprava sklenila s firmo Rosenbauer v Linzu ustrezno pogodbo za dobavo vozila v mesecu septembru.

Dne 18. septembra je bila nova brizgalna izročena požarni brambi v okviru primerne slovesnosti. K sprejemu nove brizgalne se je zbral celotni občinski odbor iz Bilbovs, 40 mož požarnih bramb iz Bilčovsa in Velinje vesi, odposlanstvo požarne brambe iz Kotmare vesi in številno občinstvo. Ko se je pojavilo novo vozilo, so zadoneli strelci iz možnarjev, godba pa je zaigrala živahno koračnico. Zastopnik firme Rosenbauer je vozilo izročil županu, ki je potem v kratkem nagovoru utemeljil potrebnost nove nabave ter poudaril dobro organizacijo domače požarne brambe in pozval občane, da delo požarne brambe podpirajo. Nato je izročil ključke vozila namestniku poveljnika bilčovske požarne brambe g. Ogrisu. Ta je v svojem govoru orisal na kratko zgodovino nastanka in delovanja naše požarne brambe ter poudaril poštvalnost njenih članov v službi skupnosti. Obljubil je, da bo požarna bramba z vozilom strokovno in vestno ravnala ter ga uporabljala ustrezno njenemu namenu v prid celotne občine. Spomnil se je tudi požrtvovalnih ustanoviteljev naše požarne brambe in posebej njenega prvega poveljnika g. Schellandra. Glavni strojnik Kropinik je nato obenem s svojimi štirimi strojniki prevzel novo napravo v svoje varstvo. Pri slavnosti navzoči področni poveljnik požarne službe g. Prosekar je sporočil zbranim pozdrave in voščila okrajnega poveljnika požarne službe g. Polzerja, ki je zaradi službene zadržanosti ni mogel osebno priti na to slovesnost. Izrazil je svoje veselje nad tem, da je sedaj požarna bramba v Bilčovsu tudi tehnično primerno opremljena za svoje naloge v dobrobit skup-

Pri nas na Koroškem

nosti. Nato je 20 bilčovskim aktivnim požarnim bramborcem, ki so se na nedavnih tekmah požarne brambe v Vetrinju dobro izkazali, izročil športne tekmovalne značke. Ob zaključku slovesnosti so potem 3 gasilne skupine bilčovske požarne brambe izvedle požarne vaje, pri čemer so pokazale dobro izvežbanost moštva ter disciplino. Uporaba nove brizgalne pa je tudi pred očila njen veliki tehnični napredek. Zato je lahko občina povsem zadovoljna z uspehi naše požarne brambe.

TUCE — RADIŠE

(Požar)

V ponedeljek, dne 10. oktobra je ob 9. uri dopoldne izbruhnil ogenj v skednju posestnika Toneja Ogrisa, pd. Kopajnika. Ogenj se je naglo razširil in kmalu je bil šele lani modernizirani hlev le kup kadečih ruševin. Žrtev plamenov je bila tudi vsa krma za 10—12 glav živine, nadalje večji del letošnjega žitnega pridelka več tisoč kg. močnih krmil za živino ter umetnih gnojil za jesensko gnojenje. Uničenih je bilo tudi večina kmetijskih strojev, le traktor je sam gospodar rešil še v poslednjem trenutku, vendar je pri tem zadobil tako težke opekline na rokah in na glavi, da so ga morali prepeljati v bolnico. S skrajnimi naporji je uspelo rešiti stanovanjsko hišo in svinjak. Samo brezvetrnemu dnevu se je zahvaliti, da se požar ni razširil na vso vas.

Škoda pri Kopajniku je zelo velika in le deloma krita z zavarovalnino. Nesreča je toliko hujša, kajti zima je pred durmi, ni pa pri hiši krme za živino, povečini izbrano plemensko, ki jo je bil v zadnjih letih nakupil podjetni mladi gospodar, obenem prenovil tudi hlev in ga opremil z novim, prostornim ostrešjem in električnim dvigalom za krmo. Najhuje pa je, da je moral sam v bolnico, tako da je sedaj žena sama s petimi malimi otroki.

Vzrok požara še ni pojasnjen. Vsa soseska sočustvuje s težko prizadeto Kopajnikovo družino.

VELINJA VES

(Iz domače kronike)

Dolgo se že nismo oglašili! Na kmetih je že tako, delavec je malo, pa še vreme nam tako nagaja in delo čaka, potem se pa tudi mi bolj kislno držimo! Mnogi imajo še krompir zunaj, tudi sejati ni mogoče, ker je tako mokro. Bog daj, da bi nam sonce še toplo sijalo in to nas bo spravilo spet v dobro voljo. Malo hočem povedati, kako se nam godi. Pred tedni je Rožanov oče zlomil nogo v stegnu. Imel je strašne bolečine. Prepeljali so ga pred tedni v bolnico za nezgode. Gotovo se je pridružila pljučnica, in vsak dan se je zdravstveno stanje slabšalo. V bolnici so dovolili, da ga vzamejo domov. Prepeljali so ga v ponedeljek 3. okt. Mnogo je trpel, vendar je potrpežljivo prenašal naloženi mu križ. V ponedeljek je doma prejel sv. zakramente za umirajoče. Še v četrtek je prejel sv. obhajilo; govoriti ni mogel več, a bil je še pri polni zavesti. Čez pol ure je v Gospodu zaspal.

Pogreb je bil v soboto. Udeležili so se ga tudi številni sorodniki iz Skocijana, kjer je bila doma njegova, pred petimi leti umrla žena. Dočakal je lepo starost 82 let. Naj v miru počiva. Sorodnikom izražamo naše sožalje.

V Spodnji vesi pa je mlado gospodinjstvo doletela huda nesreča. Na kvatno soboto zvečer je molzla, deklica je nesla mleko iz hleva, ona pa je sedla še pod drugo kravo. Ko je prišla deklica nazaj, je gospodinja ležala v gnoju nezavestna. Kako je bilo, nihče ne ve, domnevajo pa, da jo je udarila kobila. Ima težke poškodbe na glavi in gotovo bo še trajalo precej časa, da se bo mogla spet vrniti k svoji družini. Težko bodo mamo pogrešali mož in otroci-šolarji. Želimo Miciji skorajšno zdravje.

Par dni navrh pa je Kobanov Pepi vozil gnoj. Stopil je na kopaljo, pa tudi on je moral v bolnico za štirinajst dni.

Svojčas je takih neugodij bilo zelo malo. Povečini so se ljudje zdravili doma. Zdaj smo pa že bolj občutljivi in nam je zdravniška pomoč v neugodih zelo potrebna.

Drugače smo pa še kar dobri, mladi in stari, tako da na našem pokopališču že leto ni bilo pogreba.

Vsakdanje dogajanje v svetu nas le malo skrbi. Težko bo priti do miru, ker se gospodje državniki ne morejo sporazumeti. Vsi si želimo miru in smo ga tudi zelo potrebni.

Mislím pa, da pravega miru tudi z baklami ne bo mogoče najti, dokler nas ne bo srečala pamet, ki je boljša kot žamet!

DEKLETA, pohitite!

Si se že vpisala v slovensko gospodinjsko šolo?

Jaz sem se že javila ZA ŠT. RUPERT. Slišala sem, da si je tudi v ŠT. JAKOBU veliko koroških deklet zagotovilo prostor v šoli.

Še je nekaj mest na razpolago, ZATO POHITITE, da si zagotovite možnost dobrega strokovnega šolanja in značajne vzgoje za življenje!

GORENČE (ŠMIKLAVŽ)

(Prenovljeni križi in kapele)

Kako iskreno verni so bili naši predniki, nam pričajo križi-kapelice, ki jih dobimo skoro povsod po naši koroški deželi. Stojijo ob cestah, sredi polja, po vaseh, v gozdovih in drugod. Tudi pri nas je nekaj takih križev. Dva sta bila že v zelo slabem stanju, eden v Sv. Radegundi ob glavni cesti in drugi v središču v Srednji vesi.

Pa tudi v kapelici na pokopališču pri farni cerkvi v Šmiklavžu so slike skoro že popolnoma izginile. Že kar sram nas je bilo, kaj bodo tuji o nas mislili. Treba jih je bilo prenoviti. Že lani smo križ v Sv. Radegundi in Srednji vesi na novo pokrili z eternitom, letos avgusta pa je oba križa okusno prenovil slikar Friderik Jerina iz Št. Ilja v Rožu. Ljudje so zelo zadovoljni. Gosposdu slikarju se na tem mestu še enkrat najlepše zahvalujemo in ga toplo priporočamo.

Slike so ostale iste, le na križu sv. Radegundi je na željo nekaterih mesto farnega patrona sv. Nikolaja naslikal sv. Antona puščavnika, ki ga ljudstvo tudi zelo časti. Zaradi tega sv. Miklavž ne bo užaljen, ker vemo, da med svetniki vlada sama ljubezen in ne poznanje nevoljivosti. Tako imamo v Sv. Radegundi: Jezusa Križanega, sv. Antona puščavnika, sv. Radegundo in sv. Štefana; v Srednji vesi pa Jezusa na križu, sv. Nikolaja, Mater božjo in sv. Radegundo.

Ob tej priliki smo dali prenoviti tudi kapelico na pokopališču pri farni cerkvi. K Jezusu na križu (korpus) je g. slikar naslikal Žal. Mater božjo in sv. Janeza ap., na drugi strani pod lipami pa veliko sliko Srca Jezusovega. Barve so res lepe in splošno je ljudem zelo všeč. Tu je pod lipami navadno zadnji blagoslov pri pranganju, tu so se že večkrat vršile primicije novomašnikov domačinov. Daj Bog, da bi se kmalu zopet vršile.

Križe smo blagoslovili in imeli kar tri slovesnosti in sicer v Radegundi na nedeljo 11. septembra dopoldne s kratkim nagovorom. Po blagoslovitvi smo odšli v procesiji med petjem in molitvijo sv. rožnega venca v cerkev sv. Radegunde k slovesni službi božji. Še isti dan popoldne smo pa imeli enako slovesnost v Srednji vesi in odšli v procesiji v farno cerkev, kjer smo slovesnost zaključili s petimi litanijami Matere božje.

Na kvatno nedeljo, 25. septembra smo pa dopoldne pred službo božjo blagoslovili kapelico s slikami na farnem pokopališču

Družinska pratika

za leto 1961

je izšla!

Naročite jo pri poverjenikih ali naravnost pri Družbi sv. Mohorjav Celovcu. Cena 4.— šil. S poštnino vred 4.80 šil.

na obeh straneh in nato odšli v procesiji k slovesni službi božji v cerkev in se z zahvalno pesmijo (Te Deum) Bogu zahvalili, da se nam je posrečilo prenoviti vse tri kapelice.

Stroške so pokrile posamezne vasi z nabirko. Nekaj je prispevala tudi občina. Bog naj bogato poplača vsem darovalcem, delavcem in zbirateljem denarja, cerkvenemu pevskeemu zboru in vsem, ki so pomagali oplešati slovesnost.

ZGORNJA VESCA

(† Marica Einspieler, roj. Kušej)

Naznanjamo žalostno vest, da je dne 9. oktobra t. l. v celovski bolnišnici umrla Marica Einspieler, pd. Črčinca v Zgornji vesci, doma iz naše znane in zavedne Kušejeve družine na Blatu v šmihelski fari pri Pliberku. Porodila je deklico, ki so jo krstili na ime Mira. Vse je bilo v redu; po

nekaj dneh pa se je pridružila druga bolezen. Kljub prizadevanju zdravnikov ni uspelo rešiti njeno mlado življenje (saj je bila stara šele 35 let).

Nenadna smrt mlade splošno priljubljene žene in matere je neizmerno prizadela njenega blagega moža in otročice, ki so tako nepričakovano postali sirote.

(Obširnejše poročilo prihodnjic.)

REBERCA

(Življenje in smrt)

Spet se je čez poletje in v prvo jesen v naši župniji nabralo nekaj pomembnih dogodkov. Dne 14. avg. je bila na Reberci blagoslovitev in otvoritev čedne, enonadstropne stanovanjske hiše, ki jo je zgradila občina Bela. Šest srečnih družin se je moglo vseliti v lična, moderna stanovanja. Arhitekt Rohner je z dobrim okusom znal izkoristiti vso stavbo, da je za vsakogar prijeten dom. Belski župan g. Johan Ferjan, ki je Rebrčan, je s to stavbo na kaj prijaznem kraju dal Rebrci novo, modernejše lice. Sploh je njegovo županovanje za Rebrco kaj plodonosno. Za cestno razsvetljuje vasi je v zadnjem času sledilo tudi potlakovanje z asfaltom in v sredi vasi je »na trgu« bil narejen nov »tatrman« (studenec) z okroglim koritom in masivnim nastavkom, vse iz žive skale. Nastavek z vodno pipo krasita tudi dva bakrena reliefa, eden predstavlja po Valvazorju zgodovinsko Rebrco s srednjeveškim vitevom (iz leta 1495), drugi pa skupino sodobnih mož, menda občinski svet belske občine, pod katero spada in iz katere je sedaj belski župan.

V soboto popoldne, 8. okt., je pred novim »tatrmanom« dve uri igrala številna vojaška godba salzburške brigade v veliko radost zbranih rebrških domačinov.

Reberca se je poleg nekaterih novih družin, ki so se vselile v novo občinsko stavbo, pomnožila tudi s tremi malčki domačinov. Tako se je rebrškemu trgovcu in gostilničarju Valterju in Hildi Plešovnik narodil sinček Valter, drugi otrok. Kolarjev Pepi, Jožef Tonitz, in njegova gospa Ingrid pa sta kupila prvorojenke Sabino-Helene. Družinska sreča se je nasmehnila tudi pri organizatorjih. Hčerki Vikici in možu Franciju Hudlu se je narodil že drugi sinček Emil-Bogomir. Bog daj zdravje in dobro rast vsem trem malčkom in veliko radosti vsem trem mladim družinam!

Na Rebrco odnosno v Zavinice pa je poselja tudi bridka smrt. Vedno tako trdna in žilava 71-letna Ana Goritschnig, ki je nad 10 let bila nadvse skrbna gospodinja v komendi (župnišču) pri prejšnjem in sedanjem g. komendantorju, je v začetku julija resno obolela. Zdravja je iskala v domačem kraju, v Zavinicih, in v bolnišnici v Celovcu, pa ni bilo zanj pomoči, ker je rak na jetrih tako skrivno in naglo izpodjedel njene moči. Previdena s svetimi zakramenti je 10. sept. kar zaspala za večno domovino. Imela je prav duhovski pogreb (7 duhovnikov z mil. g. proštom iz Dobrle vesi na čelu); saj je to tudi zaslužila s svojimi velikimi zaslugami za rebrško cerkev in komendo. Naj ji bo Bog bogat plačnik! Sorodnikom pa naše sožalje!

Und wieder zur richtigen Zeit:

Warmuth-Strickwarenaktion

mit erstklassigen Wollqualitäten und verblüffenden Preisen.
Jetzt heißt es Stricksachen kaufen!

FÜR DAMEN:

- Reinwollpullover, hochgeschlossen oder mit V-Ausschnitt, gedeckte Farben, ¾-Ärmel 58.-
- Reinwollpullover, mit Raglanärmel, hochgeschlossen, mit Auslegekragen, grün oder grau 68.-
- Reinwollpullover mit V-Ausschnitt und eingesetzten ¾-Ärmeln. Modebraun 88.-
- Reinwollpullover, hochgeschlossen, in verschiedenen Fassonen und diversen Modefarben 98.-
- Eleganter Reinwollpullover, mit modernstem Halsausschnitt, ¾-Ärmel, Knopfaufputz, viele kleidsame Farben 118.-
- Hochmoderner Reinwollpullover, mit ¾-Ärmel, Vorderteil in Wollplissee, Bubikragerl, in 16 hübschen Modefarben 128.-
- Westen aus reiner Wolle, mit langen Ärmeln, verschiedene aparte Farben, Werbepreis! 98.-
- Wolljacke in dunklen Farben, mit langen Ärmeln, Strukturdessins nur 148.-
- Dralon-Westen, mit langen Ärmeln, Raglanschnitt, Vorderteil in sich gemustert, gut waschbar; Farben: rot, gelb, hellblau 168.-
- Dralon-Westen, m. langen Ärmeln, in grober Strukturmusterung, helle Pastellfarben, kleidsame Fassung 178.-
- Dralon-Jacken, hochgeschlossen, Struktur-Strickart, lange Ärmel, viele Pastelltöne, angenehm im Tragen 188.-

- Bouclé-Jacken, die große Mode, mit Ausschlagkragen und langen Ärmeln, herrliche Farben, Gewicht: 650 g. Ia Qualität 198.-
- Bouclé-Sportpullover, mit langem Ärmeln und V-Ausschnitt, warm und mollig, Gewicht: 600 g 198.-
- FÜR HERREN:
- Herren-Reinwollpullover, mit langen Ärmeln und V-Ausschnitt, verschiedene schöne Farben 98.-
- Reinwollpullover, ärmellos, erstklassige Qualität, mit Zopf- oder Zackenmuster, in modischen Farben 98.-
- Modepullover, mit langen Ärmeln, reine Wolle, besonders warm, V-Ausschnitt und zwei Taschen; Farben: weinrot, weiß 158.-
- Schipullover, lange Ärmel, Ia Reinwolle (Trockenwolles), dick gestrickt, mit V-Ausschnitt, einfarbig; in den Farben: rot, blau, gelb, weiß 198.-
- Sportpullover aus reiner Wolle (Trockenwolles), m. Rollkragen und attraktivem Norwegermuster, moderner gerader Schnitt; Farben: schwarz-gelb, blau-gelb, rot-blau 198.-
- FÜR KINDER:
- Mützen für Mädchen und Knaben, aus Reinwoll-vevenit, beiderseitig zu tragen; Farben: rot-weiß, schwarz-rot, blau-gelb; Größen 1 und 2 9.80
- Pullover für Knaben und Mädchen aus Perltonwolles, ärmellos, mit V-Ausschnitt; Farben: hellblau, mittelblau, rot; Größen 6—16 25.-

- Gamaschenhosen aus Wolle, mit Perlon verstärkt, Hose mit Gummizug und Gummisteg; Farben: rot, blau, grau; Größen 2—8 39.-
- Kleinkinder-Kleidchen, aus reiner Wolle, in Hängerkfasser; einfarbig: blau, rot, weiß, oder in Modestreifen blauweiß, rotweiß; Längen 38-45 cm 55.-
- Mädchen-Wollpullover, mit Rollkragen und seitlichem Knopfverschluss, Patentabschluß am Ärmel und am Bund; Farben: rot und blau; Größen 2, 4 und 6 55.-
- Größen 8, 10 65.-
- Größen 12 und 14 75.-
- Mädchen- und Knaben-Schipullover, in verschiedenen Reinwollqualitäten, diverse Ausführungen mit dickem Strickmuster; Farben: rot, grau, blau; Größen 4—14 ab 98.-

Wichtig für Sie: Diese Angebote sind nur I. Wahl in einwandfreien Qualitäten. Täglich treffen weitere Sendungen solcher günstiger Kaufposten ein.

Kärntens größte Kaufhäuser

VILLACH — HAUPTPLATZ 14-22

Koroška V SLIKI IN BESEDI

DR. GEBHARD ROSSMANITH: **Kärnten (Koroška)** SLIKOVNICA
124 slik v bakrotisku in 4 barvne slike pričajo o lepoti naše dežele. V formatu 21x26,5 cm, z barvnim, lakiranim zaščitnim ovojem. Uvod je napisal Herbert Strutz; pojasnilni tekst v nemškem, angleškem, francoskem in italijanskem jeziku. 5. naklada, polplatno, S 78.—.

EGON MILLONIG: **Kärnten (Koroška)** SLIKANICA
30 krasnih barvnih slik obsega ta izdaja v vrsti „Panoramskih slikanic“. Format 17x17 cm, 32 str., tekst napisal Erich Landgrebe. Izdano v nemškem, angleškem, francoskem in italijanskem jeziku. Vsak zvezek vezan v celo platno, S 62.—.

Kärntnerland (Koroška dežela) SLIKE IZ KOROŠKE
64 lepih fotoposnetkov vsebuje ta zvezek in nam prikazuje lepote naše dežele. Uvodne besede v nemščini, angleščini in italijanščini. Format 15x17 cm; polplatno, S 36.—.

HERBERT STRUTZ:
Die Seen Kärntens (Koroška jezera)

74 strani teksta, 12 barvnih in 9 črno-belih fotografij; format 15x17 cm; polplatno, S 48.—. Pisatelj nam tu opisuje najbolj znana naša jezera in njih okolico.

HERBERT STRUTZ:
Heimat an den Seen (Domovina ob jezerih)

DOZIVETA KOROŠKA POKRAJINA
104 str., 7 barvnih slik, celo platno, S 30.—. Najbrž bi nihče drug ne mogel bolj občuteno priskrbi pred oči naše dežele, kot je to posrečeno tu storil pisatelj Herbert Strutz.

JOSEF FRIEDRICH PERKONIG: **Patrioten (Patrioti)** ROMAN

779 strani, celo platno, S 75.—. Roman nam opisuje boje in težavne človeške usode, katerim je sledilo ljudsko glasovanje. Knjiga spravljljive vsebine.

DR. ALOIS MAIER:
Kirchengeschichte von Kärnten (Cerkvena zgodovina Koroške)

I. del: Štari vek; 39 str., kart., S 5.—. II. del: Srednji vek; 94 str., kart., S 12.—. III. del: Novi vek; 116 str., kart., S 18.—. Kratak, a temeljit prikaz iz koroške zgodovine. Tekst poživljajo mnoge slike.

Heiliges Kärnten (Sveta Koroška)
NAJSTAREJŠE CERKVE KOROŠKE

Format 17,5x29 cm, 96 str., 75 slik, kart., S 25.—. Koroška je polna umetnostnih zakladov, ki jih najdemo zlasti v cerkvah. Knjiga bo zanimala v enaki meri tujce in domačine.

HERBERT STRUTZ:
Klagenfurt - gestern u. heute (Celovec - včeraj i. danes)

80 str., 18 slik, kart., S 20.—. Kdor hoče spoznati našo deželno prestolnico, mu bo ta knjižica, ki ima hkrati tudi dobro sestavljen načrt sprehodov po mestu, služila kot majhen priročen vodič ogleda mesta in njegovih zanimivosti.

JOHANN UNTERLUGAUER:
Bischof „Deo gratias“ ZIVLJENJE IN DELO ŠKOFA KAHN-A

281 str. z mnogimi slikami, celo platno, S 40.—. Knezoškof Kahn je vodil našo škofijo ob prelomu tega stoletja. Ta knjiga vsebuje del zanimive koroške zgodovine.

CARINTHIA

Klagenfurt—Celovec,
Völkermarkter Ring 25, tel. 36-51

Podružnice:
Klagenfurt-Celovec, Sternallee 5
Wolfsberg, Johann-Offner-Str. 30
Kötschach, št. 8 (Bahnhofstraße)
St. Veit a. d. Glan, Eriesacher Str. 26

Založba
Knjigotisk, umetni tisk
Veleknjigovoznica
Klišarna
Knjigarna, papirnica
Izposojevanje knjig
Devocionalije

Zgodilo se je ...

Spoznal ga je. Belgijski kralj Albert I. (1875–1934) je bil stari oče sedanjega kralja Baldovina, o katerem prinašajo časopisi prav v teh dneh poročila in fotoslike v zvezi z njegovo ženitvijo. Kralj Albert je bil odličen vladar in odličen katoličan, v čemer se odlikuje tudi sedanjí kralj; saj so že napovedovali, da se namerava podati v samostan. Vobče pa je znano, da so belgijski kralji zelo preprosti in zelo radi zahajajo med priprosto ljudstvo.

Kralj Albert I. je bil večkrat na sprehodu brez častnega spremstva in oblečen kot navaden vojak. Nekoč ga je srečal vojak, ki kralja ni spoznal. Prav po domače sta se pogovarjala in vojak mu je pravil, da je v civilu mizar, da je poročen in ima tri sinove, da živijo v Bruslju, v ulici Alverse. Ko se je dodobra razgovoril, je vprašal kralja: »In ti: Od kod pa si ti?« — »Tudi iz Bruslja,« se je glasil odgovor. — »Kje pa stanuješ?« Kralj pa zopet odgovori: »Nasproti velikemu drevoredu.«

Vojak se je zamislil in končno vzkliknil: »Tam nasproti velikemu drevoredu stoji samo kraljeva palača ...«

»In prav tam jaz stanujem,« je odgovoril Albert I.

Tedaj so se vojaku zaiskrile oči. »Že razumem,« je vzkliknil in kralja potrepljal po rami, »ti si tam za vratarja ...!«

Čim bliže Bogu. V kritičnem času ameriške civilne vojne je prišla k predsedniku Lincolnu delegacija protestantskih uglednih duhovnikov, da bi mu dali razne navsvete. Predsednik je na njih vprašanja vljudno odgovarjal.

»Toda, gospod prezident,« ga je vprašal eden izmed duhovnikov, »ali ste gotovi, da je Bog na vaši strani?«

»O tem ni nobenega dvoma, dragi gospod,« je smehljaje se odvrnil Lincoln. »Vprašanje pa je le — in to me skrbi — če sem jaz na strani svojega Boga. Kušam pa vedno, da bi se pomaknil čim bliže na njegovo stran ...«

Svet v dveh, treh vrstah ...

Sovjetske oblasti so osebni arhiv pokojnega diktatorja Stalina izročile v varstvo partiskemu muzeju in ne bo iz njega nič objavljeno, vsaj v doglednem času ne.

Bolivijski »kralj kositra«, milijarder Antenor Patino, toži milanski tednik »Oggi« pred angleškim in pred italijanskim sodiščem zaradi žaljenja časti, ker je pred letom dni priobčil članek o tem, kako slabo ravna Patino z delavci v svojih rudnikih.

Uredniki 50 šolarskih listov na Hessenskem v Zahodni Nemčiji so na letnem zborovanju v kopališču Homburgu zahtevali od vlade tudi za otroški tisk popolno svobodo.

PASJA OPOROKA

Bogata ženska brez otrok, ki je pred kratkim umrla v New Jerseyu, je v oporoki zapustila 10.000 dolarjev za svojega tri leta starega jazbečarja Mozarta. Ta znesek dobi tisti, ki bo za psa skrbel prav tako, kot je doslej skrbela ona. Mozart je zdaj eden najbogatejših zastopnikov svojega plemena. Ko bo zapustil ta svet, bo preostali denar podedoval pokojničin nečak.

PODGANE SO NADLOGA NIZO-ZEMSKO

Na Holandskem živi po strokovnih cenitvah okoli 10 milijonov podgan, proti katerim vodijo odločen boj. Od leta 1945 imajo za to poseben urad, ki ga podpira Svetovna zdravstvena organizacija.

Važno sredstvo za zatiranje podgan je sodoben način izdelave ladij, tako da podgane ne najdejo v njih skrivališča. Razen tega dobi vsaka ladja, ki nima podgan, posebno mednarodno zdravstveno spričevalo, ki velja 6 mesecev.

Ladje, ki prihajajo z dežel, v katerih razsajajo kužne bolezni, po vrnitvi v domače pristanišče najstrože preiščejo in po potrebi razkužijo. Omenjena svetovna organizacija objavlja vsak teden seznam dežel in pristanišč, kjer je mnogo podgan.

Boj proti podganam vodi na Holandskem dr. Ophof, ki neprestano opozarja prebivalstvo na nevarnosti, prihajajoče od globalcev. Mož sodeluje z znanstveniki ter

Za mladino in prosveto

Modrost dvornega norca

Ko mlad človek stopa v življenje, je navadno še poln idealizma. Ker je sam pošten, upa, da bo na novi življenjski poti srečaval le poštene in pravične ljudi. Skoraj v podrobnostih si izdela načrte za nekaj let in z velikim življenjskim optimizmom se loti svojega poklicnega dela.

Dvojna morala

Toda prav rado se zgodi, da že v nekaj tednih ves razočaran zdvomi nad človeško družbo, ki se mu zagnusi. Ne le nerazumevanje in nezaupanje, s katerim ga družba sprejema medse, marveč vse bolj ga zagrenjuje moralna pokvarjenost in zlasti še krivično zapostavljanje. Razočara ga tako imenovana dvojna morala, po kateri se družba deli v dva razreda: mogočni in vladajoči, katerim je dovoljeno vse in si smejo postaviti delati sami, ter podložni in nepomembni, za katere je obveznost morale in poštenja vezana celo na boj za življenjski obstanek.

Tedaj se v mladem človeku nekaj zgane in najraje bi zavpil vsemu svetu besedo obsodbe ... toda mora molčati, kajti sicer ga družba izloči.

Pa je bilo nekoč prav tako. Morda so bile socialne razlike še krivičnejše in slabotni še bolj poniževani. Toda bila je v tistih časih ustanova, ki je mnogokrat igrala vlogo »javne vesti«; dana ji je bila možnost mogočnim na svojevreden način »izprašati vest«. To je bila ustanova dvornih norcev, kateri so imeli nalogo po gradovih velikašem preganjati dolg čas, obenem pa so svojim gospodarjem v šaljni obliki povedali včasih kako bridko resnico.

Saj takrat še ni bilo zrakoplovov in avtomobilov, tudi vlak še ni vozil in pravih

prometnih zvez še tudi ni bilo. Potovanja so bila zelo naporna in tudi nevarna, zato se je življenje plemstva omejevalo predvsem na viteške igre, lov in pojedine z zabavami. Pri tem pa je imel važno vlogo »dvorni norec«, ki je moral biti dober poznavalec ljudi in razmer; predvsem pa je moral biti zelo duhovit.

Nastradinove stopnice

Iz najstarejših časov je poznan tak dvorni norec perzijskega kralja z imenom Nastradin. Iz njegovega življenja je poznana sledeča zgodba:

Ko so se bile nekoč kraljeve dvorne stopnice ob velikem sprejemu precej umazale, je kralj naročil Nastradinu naj poskrbi, da jih očistijo, kot se spodobi.

Nastradin zbere takoj nekaj strežnikov in jim ukaže rekoč: »Začnite s pranjem, toda začnite pri spodnji stopnici in perite od spodaj navzgor.« Služabniki ga nekaj časa čudno gledajo, a vendar začnejo z delom, kakor je bilo ukazano. Zvečer je bila prva stopnica očiščena, da se je kar lesketala.

Naslednjega jutra so se lotili druge, a ni treba še posebej povedati, da so pri tem prvo še bolj umazali. Tako je šlo delo naprej, enkrat prvo, potem drugo, vedno na istem mestu, ker je nemogoče čistiti stopnice od spodaj navzgor.

Ko se je kralju po dveh tednih zazdelo, da čiščenje stopnic traja nekam dolgo, je šel sam pogledat na stopnišče, kako je stvarjo. Ko vidi, da perejo stopnice od spodaj navzgor, in sliši, da je tako ukazal Nastradin, ga kralj takoj pokliče in ga hudo ozmerja, kako je mogel dati tako neumen ukaz.

Nastradin uči kralja

»Mogočni kralj«, odvrne Nastradin — »Alah naj množi tvojo modrost ko travo po dežju. Jaz samo posnemam tebe. Mar ne laš ti ravno tako? Pri vsaki svoji odredbi začneš spodaj, pri najnižjih in najbolj revnih, tako ne prideš nikoli do visokih. Ko pobirajo davke, koga najbolj stisneš, če ne najbolj uboge, ker ti ne morejo uiti? Višji se ti izmuznejo. Pri kaznovanju prestopkov, kako ravnaš? Vedno zadeneš samo nižje; vsako delo tvojega vladanja se začne od spodaj namesto od zgoraj. Ali niso tvoji zakoni kakor pajčevine, v katere se ulovijo samo mušice in muhe, medtem ko ose, sršeni in vsa večja golazen kar mrežo prederejo in jo včasih še odnesejo. Če že veš, da mora, kdor hoče imeti čiste stopnice, začeti od zgoraj, pri najvišjih, zakaj se ne ravnaš po tem? Začni najprvo ti, tvoji ministri in drugi veliki z natančnim izpolnjevanjem vseh postav in dolžnosti, pa bodo tudi drugi bolj vestno izvrševali lastne obveznosti!«

Drabne

Samopostrežna trgovina v Richmondu v Združenih državah je priredila nenavadno tekmovanje v naglem kupovanju. V prodajalno so spustili 200 gospodinj hkrati in jim naročili, naj v čim krajšem času spravijo v košaro živila, ki bi jih rade kupile. Zmagala je tista, ki je v petih minutah naložila za 180 dolarjev blaga. Kot zmagovalki ji ni bilo treba plačati nič.

John Mering iz Londona se je pred sodniki takole zagovarjal: »Prosim sodišče, naj upošteva, da sem kradel avtomobile samo takrat, ko sem bil preveč utrujen, da bi mogel peš domov.« Ker pa je bil v minulih dveh letih kar 154-krat tako utrujen, da je moral sesti za tuje krmilo in hkrati preveč pozabljiv, da bi avto potem vrnil, mu je sodišče odmerilo poldrugo leto zapor.

Policija v Osaki na Japonskem je skušala avtomobilistom blažiti živčnost s tem, da je namestila na križiščih zvočnike, iz katerih je bilo slišati dunajske valčke. Pa kmalu je opustila to misel, ker je prihajalo na križiščih do zastoj in zmede. Avtomobilisti so ustavljali vozila, da bi slišali valček do konca.

Stare knjige so bile trpežnejše

Po navadi menimo, da je knjiga najbolj trpežno darilo. Strokovnjaki za papir pa zavračajo to mnenje, ker so prepričani, da sodobni papir nenavadno naglo izgublja trajnost. Muzeji hranijo mnogo tiskanega gradiva, ki je staro več sto let. Papir teh izdaj je še vedno bel, trden in prožen, papir mnogih knjig, ki so občutno mlajše, pa že zdavnaj kaže znake razpadanja.

Pred stoletji so večino papirja uporabljali za knjige. Zdaj ga gre za tisk knjig le še dva odstotka vsega papirja, ostalo porabijo za liste in revije, papirnate vrečke in sploh predmete, od katerih ne zahtevajo prevelike trpežnosti. Da je današnji papir mnogo slabši od nekdanjega, je kriva izdelava.

Starejši papir vsebuje namreč manj kislin kot tisti iz novejšega časa. Trpežnost papirja je v obratnem razmerju z množino kislin, ki jih vsebujejo. Papir iz leta 1861 je imel pri preizkušnji trdnosti količnik 1100, tisti iz leta 1908 pa 0, se pravi, da se je takoj lomil in trgal.

Pri pregledovanju starih zapiskov so ugotovili tudi tole: ker so včasih pisali s tušem, se je ohranilo vse, ker to črnilo ne vsebuje kislin. V srednjem veku so vedno bolj uporabljali za črnilo železnate seste vine, ki vsebujejo kisline. Zaradi tega je šlo po zlu čedalje več zapiskov. Najbolje so se ohranili tisti spisi, ki so napisani s črnilom, v katerem so določeni sestavni deli uničevali druge.

Tudi odpornost sodobnega papirja bi se povečala, če bi mu dodajali snovi, ki nevtalizirajo kisline. Strokovnjaki pravijo, da bodo začeli že v bližnji prihodnosti izdelovati papir, ki bo znatno boljši od sedanjega. Tako bodo lahko ljudje brali knjige, ki bodo zdaj tiskane, tudi čez petsto ali tisoč let.

Kako si pridobiš sovražnikov

Časnikar je nekoč prašal Marka Twaina, zakaj je pravzaprav tako nepriljubljen v krogih trgovskih mogočnikov. Twain je napravil nedolžen obraz in odgovoril: »Vzroka ne vem. Mislim pa, da me ti krivični ljudje preganjajo zaradi pisateljevanja, ker sem spet začel pisati v liste.«

Tega ne razumem, je pripomnil časnikar. Twain pa je odvrnil: »Jaz tudi ne. Imam pa temno slutnjo, da je vsemu kriva zgodba, ki sem je objavil pod svojim imenom.« — Zgodba je bila tale:

»Stara muha je imela hčerki, ki ju je zelo ljubila. Nekega dne je družina napravila izlet do slaščičarne. »Mamica,« je prosila eno od hčerk, »ali smem malo polizati ta lepi rdeči sladkorček?« Stara muha je dovolila. Rdeči sladkorček je pa bil strupen, bil je izdelek ameriškega bonbonskega trusta. Mušja mamica je imela tako le še eno samo hčer, ki jo je tem bolj ljubila. Hči si je nekoč silno pozelela klobase in mamica jo je spremila v trgovino z mesninami. Komaj je hči pokusila klobaso, je že med silnimi krči umrla. Klobasa je bila strupena, izdelal jo je namreč ameriški klobasarski trust.

Mušjo mater je obšla globoka žalost. V samomorilnem namenu je začela lizati papir na muholovcu. Toda smrt ni prišla. Papir je bil neškodljiv, bil je namreč od ameriškega trusta za muholovce.«

ZA DOBRO VOLJO:

ALKOHOL — STRUP

Gospodična učiteljica je hotela otroke prepričati, da je alkohol strup, ki se ga moramo čimbolj izogibati. Da bi svojo trditve še bolj podprla, je prinesla v razred dve glisti. Eno je spustila v kozarec, ki je bil poln alkohola, drugo pa v kozarec z vodo. Glista v alkoholu se je malo zvila, pa se je že pogreznila na dno; ona iz kozarca z vodo pa je živahno plavala v tekočini. Učiteljica je bila prepričana, da otroci razumejo pomen tega poskusa, pa je vprašala:

»Otroci, kaj se iz tega, kar ste videli, učimo?«

Odgovor je bil vse prej kot pričakovan: »Da ne bomo imeli glist, če bomo pili alkohol.«

RECEPT

»Enostavno ne zdržim več!« toži potovalni zastopnik svojemu zdravniku. »Čeprav sem potovanj že vaje, sem dan pred nastopom potovanja vedno ves iz sebe. Kaj bi mi proti temu svetovali, gospod doktor?«

»Odpotujte vendar en dan prej ...« se je glasil zdravnikov nasvet.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Ma soneu in o morju

(Še nekaj spominov na Dalmacijo. Piše Alojzij Vauti, selski župnik.)

Drv, polen, kakor jih mi tu rabimo, tam skoraj ni. Kurijo s suhljadjo. Seveda, ker malo kuhajo, s suhljadjo lahko opravijo. Malo več težav pa sta imeli obe zaporedni moji krušni materi, gospa nadučiteljeva in gospa Anica, ker sta svoji družini pač hoteli kaj več postaviti na mizo. Treba je bilo tisto vejevje in hosto pač kar vedno nakladati v ognjišče. Da bi hišni gospodinjci ne požgali preveč njenih »drv«, smo od maše domov grede pobirali paličke in veje, ki jih je morje naplavilo na obrežje.

Na Malo Gospojnico smo tudi letos mogli uživati gostoljubnost pašmanskega župnika, kanonika don Marka. Povabil je v pismu vso našo počitniško družino »na fešto«, to je: na žegnanje. »Gospa Mala (= Mala Gospojnica) svega nam je dosta dala«, nam je pisal, torej naj brez skrbi pridemo vsi. Radi smo se odzvali temu vabilu, da spet vidimo šegavega dobričina don Marka in se zabavamo ob branju napisov na stenah župnišča. Tako je vsa naša družba: dr. Matej, don Ivo, don Alojzi, naš bogoslovni kandidat Gustl in obe gospe Anica in Minca, sedla v mali čoln ribiča Šimeta, ki nas je najprej krepko vesljalje in potem z razpetim jadrom pripeljal v selo Pašman, kjer je župna cerkev obhajala svoj praznik.

Ura je šla že proti enajstim, ko se je v cerkvi slovesnost začela. Slovesno asistirano sv. mašo v staroslovenskem jeziku je služil benediktinec p. Benedikt iz Tkona, berilo je s krasnim glasom pel bogoslovec iz Zadra, evangelij pa in pridigal je sosednji župni upravitelj iz Turnja. Krepki moški glasovi na koru so potegnili za seboj zvočne ženske, da je ljudsko petje odmevalo po prostrani cerkvi. Procesija po božji službi pa se je precej razlikovala od naših pranganj. Nebo nad Najsvetejšim v obliki velikega razpetega dežnika je nosil tič za duhovnikom en sam možakar. Moški spredaj in ženske zadaj, vsi so šli brez reda kot trop ovc. Dvakrat smo se ustavili, poklekli in prejeli blagoslov, potem pa se je en del te procesije vrnil v cerkev, kjer se je končala že med obhodom začeta zahvalna pesem.

Pri mizi nas je bilo 13, šest sosednjih gospodov, naša šestorica in domači gospod don Marko. Ta je v svojem gostoljubju dal prinesiti na mizo vse, kar je hiša premogla. Jedi so bile okusno pripravljene, a ne dosti tople. Ognjišče v kuhinji je bilo pač majhno, kuharice kuhanih in pečeni jedil niso mogle na toplo postaviti. Očveje meso se pa ohlajeno hitro okrene, kar rahel želodec ne prenese. Gospa Minca je še isti dan čutila težave in bila naslednji dan bolna. Ali je menda res zanj bilo število 13 nesrečno?!

Nad selom Ugriniči se dviga morda 100 metrov visok hrib Čokovac, vrh katerega je stara cerkev s samostanom. Že na Veliko Gospojnico sem v Tkonu vprašal patra Benedikta, kdaj bi nam razkazal in opisal staro benediktinsko naselbino. Povedal mi je, da gre vsak dan po maši na Čokovac in dela tam do večera.

Z nadučiteljevo družino smo se neko popoldne napotili gor. Kamnita pot vodi med kamnitimi zidovi, ki oklepajo male njivice, navkreber. Proti vrhu krenemo namesto po ostrem kamenju rajši po zložnejši stezi okoli hriba. Pri vratih pri vhodu v poslopje hočemo vstopiti, a velik, obledel napis »Strogo zabranjen vstop« nas

ostrahi. Krenemo dalje, obkrožimo vse zidove, a nikjer ni drugih vrat. Medtem nas pater Benedikt opazi in pride pozdravit. Vrata so bila odprta, napis pa je še iz prejšnjih let in ne velja več. Vstopimo v cerkev. Prazna je, pater jo prenavlja in skuša vse, kar je starinskega, ohraniti. Nekaj starih opek nosi glagolske napise, plošča v tleh z mitro in palico kaže grob opata, umrlega pred več stoletji. Na stenah so vidni sledovi starih fresk. Cerkev sama pa je še primeroma dobro kljubovala zobu časa. Pač pa je nekdanji samostan na pol podrtija. Eno samo sobico si je pater priredil za stanovanje, da ima kam sesti in počivati, ko se pri delu utruji.

Stoječ ob vodnjaku kapnice sredi dvorišča, polnega ruševin, smo se razgledovali po okolici in pater nam je podal zgodovino Čokovca.

(Konec prihodnjič)

ŠKRAT NERED

Škratje niso hudobni. Včasih se iz koga brez škode ponorčujejo, a če je v stiski in zares brez greha, mu še pomagajo. Samo škoda, da je v sili marsikdo, zares brez greha pa malokdo in se zato tako redkokdaj čuje o škratovski dobroti in pomoči. Menda se prav zato škratje ljudi ogibljejo, da jih skoraj nihče ne vidi.

Le škrat Nered se ljudi nič ne ogiblje in jih celo išče. A ta ni dober in če le more, jim napravi škodo. Marsikdo je zaradi njega že postal revež ali pa prišel ob zdravje in življenje.

Nikomur ne prizanese. Od berača do kralja oprezuje okoli vsakogar in išče prilike, da bi mu kaj zagodel. Gibčen in hiter je, da v eni uri pretakne vse hiše v sto vaseh ali v desetih mestih. Ne smili se mu ne otrok ne odrasli, ne gospodar ne gospodinja, ne ubogi posel.

Prišel je zgodaj spomladi, takrat ko je cena najvišja, trgovec iz mesta v vas krompir kupovat. Pametni gospodarji so ga bili že zdavnaj prebrali in premerili, da so vedeli, koliko ga morajo obdržati za seme, koliko za živino in družino in koliko ga lahko še prodajo. Tudi če so ga imeli v jamah na polju in ne v kletih, so ga bili že izkopali, ker je bilo vreme lepo. Zgodaj spomladi v mestu navadno krompirja manjka, ko ga pa kmetje posadijo, pripeljejo vsi ostanke na trg in cena pade.

Trgovec se je s pametnimi gospodarji pogodil, jim dal aro in naročil, naj pripeljejo čez dva dni krompir od desetih dopoldne na postajo. Janez Mečkov se je tudi polakomnil dobre cene, pa še ni vedel, koliko krompirja lahko proda. Trgovec je dejal, da bo prevzel še njegovega, če ga bo pravi čas pripeljal na postajo, are mu pa ni dal, ker se nan ni mogel zanašati.

Janez Mečkov je krompir izkopal in prebiral, a ko so ga drugi odpeljali že na

postajo, je on šele iskal desk, da zakrije strgano dno pri košu. Krompir prevažajo navadno v onih velikih banjastih koših, ki jih imajo za gnoj voziti. Seveda koše dobro operejo, samo Janez Mečkov je svojega slabo. Nazadnje je imel vendar srečno naloženo in odpeljal je.

Škrat Nered je imel tega Janeza še posebno na muhi. Obesil se je brž na zavoro pod vozom in izbil iz nje presušene zagozde. V klancu je hotel Janez Mečkov voz zavreti, prazne zavore pa niso prijele; voz je zagnalo navzdol in s ceste, kjer se je prevrnil. Že tako se je mudilo in Janez je moral še krompir pobirati. Drugi so se že s praznimi vozmi in z denarjem vračali. Pomagali so mu, a ko je nazadnje vendarle pripeljal na postajo, je imel trgovce vagona že naložene, stehane in pripravljene, da jih vzame prvi vlak.

Janez je prosil, naj prevzame še njegov krompir, trgovec je pa dejal, da ne more, ker je že prepozno. Janez je še moledoval in sitniral, da mu je trgovec nazadnje naravnost povedal, da se nista sploh nič gotovega domenila in se tudi ne utegne z mečkalasto šemo zgovarjati.

Ni kazalo Janezu drugače, kakor s krompirjem spet nazaj. Slabe volje je bil in konje je podil. Škrat Nered je pa dejal, kaj se boš nad konji znašal, ko si sam kriv! Skočil je na svoro pod košem in izpodaknil deske, ki so pokrivalo strgano dno. Krompir se je začel usipavati na cesto in kolikor laže je bilo, toliko laže so tekli konji. Janez Mečkov ni spotoma nič zapažil in je šele doma videl, da nima ne krompirja ne denarja.

Koliko je moral potem zbadanja preslišati, da po novem več ne sadijo krompirja po njivah, ampak ga sejejo po cestah, pa da ga ni treba ne zakopavati ne podoravati in že prvi dan kar na vrhu obrodi. Tri

nedelje se je od maše gredé vsa fara o tem menila.

Ampak tudi nad trgovce se spravi škrat Nered.

Živel je na Blokah bogat gospodar, ki je začel z zaklanimi prašiči kupčevati v Trstu. Rekel je, da ga kupčija prav posebno veseli, pa ga je samo škrat Nered zapeljeval. Imel je prvokrat pripravljeno robo za Trst in zaklani prašiči so viseli čez noč pod kozolcem, da so v predpustnem mrazu zmznili. Seveda jih je hlapec stražil, da jih ne bi prišla objedat žival ali krast tatje. Zjutraj navsezgodaj so jih naložili na voz in žena je vprašala moža, ali je vse dobro prešel in izračunal, koliko roba velja, da bo vedel prodajati. Mož je dejal: »Kaj bom štel in računal, saj vem, koliko sem denarja izdal!«

Prišel je iz Trsta in se pohvalil ženi, da mu je že prva kupčija vrgla deset goldinarjev čistega. Deset goldinarjev je bilo kaj in izplačalo se je delati zanje. Pa je žena čez nekaj časa vprašala, ali je računl domače tri prašiče zraven. »Jej, kaj so bili tudi domači trije zraven?« se je začudil trgovec novinec.

Takrat pri prašičji kupčiji niso tako prodajali v Trstu kilo za kilo kakor danes, ampak so se botali za cel voz vprek. Bločan jih je prodal prvemu, ki mu je obljubil nekaj več, kakor je sam zakupil. Da je še domačo rodo pridejal, je pozabil. Deset goldinarjev je bilo res kaj denarja, ampak tri prašiče in še trud povrhu za deset goldinarjev je bilo vendarle strašno poceni. Pa ga ni izničilo! Kupčeval je toliko časa, da je prišel ob vse, a na Blokah pravijo še danes: Kdor za prašiči skače, si strga hlače!

Pol Trsta je pozidanega s samimi zgubami takih trgovcev, ki se jim je v kupčije silil škrat Nered!

Posebno hudo je škrat Nered zagodel Raskovčevi Katri. Soseda ji je spet dejala, naj vendar že popravi svoj plot, da ne bodo Katrine kokoši zmerom uhajale skozenj v škodo. Katra se je zadržala: »Tebi uhaja jezik skozi škrbine, meni pa kokoši skozi plot!«

Tako se ne govori. Soseda je bila po pravici užaljena in je dejala: »Katra, Katra, tebi bo še škrat Nered posvetil!«

Pa je že prežal škrat Nered v hiši. Katra je ométala razkurjeno peč, da bi vsadila kruh vanjo. Za njo je stala na stolici še zmerom odvezana vreča moke, ki je Katra ni bila pravi čas v shrambo nazaj spravila. Sunila je s koncem omela vanjo, da se je vreča prevrnila in moka usula po tleh. »Zlodejevi škrat Nered!« se je razjezila Katra in zavihtela omelo, da je pri tem sklatila petrolejsko svetilko na ognjišče, kjer je telo ogile.

»Kaj se tako jezite, mati?« se je oglasil zdaj škrat Nered z mize.

»Čakaj, ti pokažem, nesnaga grda,« reče Katra in udari s pestjo po njem.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Visoška kronika

II. Dr. Ivan Tavčar

Bog ne daj, da bi gosposki, katera nam je od Boga postavljena, kaj očital! Dobro skrbi za nas; ali vendar ne morem molčati in izreči moram, da se premalo meni za take hudobne stare ženske, ki so s hudičem v zvezi in katerih je več na svetu, kakor mislimo. Če bi se nam kako noč odprle oči, videli bi med njimi dosti znanck, ko jahajo pod nebov okrog. Vi pravite: utrnila se je zvezda. Pa ni res. Takrat pade taka ženska, ki se svoje službe ni privadila, z metle, prej pa ko buti na zemljo, jo vjame satan, da si ne polomi kosti.

To je bilo moje prepričanje tisti dan, ko sem skakalki, špeli Ocepkovki, natočil svojega žganja.

Gospod Jezus ni bil zadovoljen s tem prepričanjem in v svoji pravičnosti je poslal name bridko in trnjevo pokoro.

Kakor je bila prej skakalka omagala vsled plesa, tako je omagala sedaj vsled pijače. Zaspala je.

Takoj sta bili pri nji mlajši tovarišici in z veliko spretnostjo sta pretipali krilo in vse dele njene revne obleke, kjer bi bil lahko vst kak denar. Pritipali pa nista ničesar, ker je bila Lukeževa beseda prazna beseda in tja v en dan izrečena.

Ciganka je očitala Lukežu, da je lagal,

ko je čenčal o cekinih, ki naj bi bili všiti v skakavkino obleko. Hotela je, ker v obleki ni ničesar iztaknila, zaslužiti na drug način. Obrnila se je k hlapcu z besedami: »Plačaj sold, pa ti pregledam roko!«

Sold je bil za Lukeža že visok denar in še pri plesih ga ni nikdar rad plačal. Zato-rej je zaprosil:

»Izidor, plačaj! Taki vražji babnici ni varno kaj odreči.«

Ker me je pregrešna radovednost premotila, sem plačal ženski dva solda, da bi tudi meni vedeževala.

Pregledala je naprej Lukeževo roko ter brskala s prsti po njegovi dlani.

»Brate,« je vzkliknila, »globoko si brodil v krvi, da je kar čudno, da se nisi vtopil v njo; tudi kri žensk in otrok je vmes.«

Lukež se je odrezal:

»Kaj čenčaš? V naši dolini ve vsak, da sva bila s Polikarpom v nemški vojni. Da tam nisva rož trgala, ve vsak otročaj. In ti bi tega ne vedela?«

Ali ženska mu ni izpustila roke ter je še dalje opazovala njegovo dlan. Končno je slovesno izpregovorila:

»Ne streljaj, brate, ne streljaj in naj se še tako tolče po vratih! Ne streljaj, da ne ustreliš sebe!«

Hlapec ji je iztrgal roko ter zagodrnjal: »Š čim naj streljam? V gorenji hiši visi stara mušketa, ki že deset let ni bila nabasana. Nisem neumen, da bi s to streljal! — Odlazil!«

Ciganka se je živo zasmejala ter posegla po moji roki.

Tudi meni je s prsti premerila črte na dlani ter izpregovorila:

»Revež, tvoja roka tiči v človeški krvi, ki je pa nisi sam prelivl. Ali delal boš pokoro za to kri in nobena želja se ti ne izpolni na zemlji! Pot, ki jo hodiš danes, je prazna pot.«

Nisem v stanu popisati, kako mi je zatripalo srce, ker sem že prej slutil v svoji duši, da mi bo delati pokoro za očetove grehe!

Ciganka je opazila, da sem prepadel. Ker se je veselila moje groze, je še dostavila:

»Umrl boš, in ko boš umiral, bo prestreljeno tvoje telo!«

Tedaj je zaklicala tovarišica: »Najin mož prihaja!« Ti dve grdobici sta imeli torej skupaj enega moža!

Iz zelenega grmovja je prikorakal cigan Dušan, ki sva ga poprej motila pri lovu. Na rami je nosil srnjaka-kozliča, katerega je bil vendar zalotil v tistem gozdu.

Mož dveh žen je vrgel svoj plen na travo; puščica je tičala živali v vratu. Naju ni pogledal. Legel je na tla in zarjul: »Jestil!«

Obe njegovi ženi, tako ciganka, kakor druga — pozneje sem zvedel, da je bila hči dobrega gruntarja v Selški dolini in da jo je s ciganom popihala od doma poštenega očeta — sta bili kar v hipu zgolj ponižnost in postrežljivost.

Ciganka se je sladkala:

»Najprej nekaj posebnega! Ali molim te, Dušane, da se ne huduješ, če bi ne bilo dobro!«

Pristavila je še: »Na te sem mislila, ko sem kradla.«

»Ajdi k vragu!« je godrnjal Dušan. Tudi ona se je razburila ter odgovorila jezno: »Boš pa pustil, če ti ne bo všeč! Dotekniti pa se me nikar, ker bi se branila!«

Nato je nadaljevala:

»Ta Felenič, ki v Selcih mašo bere, ki vse ve, ki zdravi ljudi in mlade prašičke, ki se razgovarja s teletom v kravi, je dobil z Nemškega ali bogve odkod neko novo repo ter pripoveduje, da je to najboljše sadež, kar jih je Bog ustvaril. Na vrtu, kjer si mu spomladi ukradel velikega petelina, je nasadil to zelišče v dolgih vrstah. Zadnjo noč sem porovala nekaj vrst in danes sem ti skuhala to novo jed, Dušane dragi!«

»Ajdi k vragu!« je bil ciganov zopetni odgovor.

Ciganka je molče iztresla iz lončka, katerega je bila že pred nekaj časom odstavila od ognja, novo jed v skledo ter vse skupaj postavila pred svojega ožganega moža. Kolikor sem opazil, je bila nasula ciganka v posodo nekaj takega, kar je bilo podobno šiškam, kakor rastejo na naših hrastih, samo da so bile nekaj debelejšje in ne tako rjave.

(Dalje prihodnjič)

List izhaja vsak četrtek. — Naroča se pod naslovom: „Naš tednik — Kronika“, Celovec, Viktringer Ring 26. — Naročnina mesečno 7.— šil., letno 80.— šil., za inozemstvo 6 dolarjev letno. — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Janko Tolmajer, Radiše, p. Zrelec. — Tiskarna Družbe sv. Mohorja, Celovec, Viktringer Ring 26. — Tel. štev. uredništva in uprave 43-58.